

Abstract til speciale “Karen Blixens *Den afrikanske Farm* og moderne boghistorie”

Karen Blixen or Isak Dinesen, as she is known inside the Anglo-American literature, is one of the most famous Danish authors in the world. Her second book from 1937, *Den afrikanske Farm (Out of Africa)* has been translated to more 20 different languages and is still her most popular book in Denmark. The book is, according to Blixen herself, a tale of the years she spent as a coffee farmer in the English colony, British East Africa (or Kenya) from 1914-31.

Just like all the translation of her book, Blixen, her literature and Life has been the subject to many analyses. However, so far only one, with perspective of the discipline book history. Journalist Marianne Juhl wrote the article ”Om Den afrikanske Farm – tilblivelsen, udgivelsen og modtagelsen af Karen Blixens anden bog” in 1984, where she examined the history of *Den afrikanske Farms* publishing. She did, however, not use any tools or theories from book history. This I want to change. With the theory from Robert Darnton ground-breaking article ”What is the History of Books?” from 1982. In this paper, I wish develop Juhl’s work further by modifying the analytical model, Darntons proposed book historians to use, his Communications Circuit. The circuit runs through six general phases; the author, the publisher, the printers, the shippers, the booksellers and the readers. The circuit runs full with the reader, as authors often are readers themselves. I’ve chosen to focus on the author, the publisher and the readers, I my quest to answer the following questions;

What were Karen Blixen’s motives for writing *Den afrikanske Farm*? What were the circumstances surrounding the publishing?

I’ve tried to elaborate the main question by asking; did she have a certain message with the book? Since we know she wrote both the Danish and English manuscript herself, how did it affect her work of process? Did she run into any problems while writing? And how did the Danish critics receive the Book?

In my effort to answer these questions, this paper will treat these topics; Darntons theory and modern book history. Through letters and biographies Blixen’s life, both in Denmark and Kenya, will be illustrated. In an effort to find her intentions, I want to show how she became an author and use interview to exemplify Blixen’s own opinion on the book. Afterwards I’m going to use the correspondence between Blixen and her American and English editors to see how the worked

together to publishing the finished book. This will shed light on Blixen's work process on both the Danish and English edition. Finally, I'm going to show some of the Danish reviews from 1937 trying to understand the Danish reception.

After my analysis I can conclude this; Blixen had a big wish to share her love for Africa and she wanted to write about the subject, and tried unsuccessfully, for years before 1937. She wanted to tell the world the true story about the life and the natives in Kenya. But writing the book was a difficult journey. Both Blixen's health and mental state affected her work. However, she was also a big critic of her own work and kept editing. Subsequently her book did not publish on the same date in Denmark, England and America as she had hoped for. The American edition actually ended up being delayed several months, due to communications issues. The reception in Denmark was mixed reviews. Most critics had both good and bad to say about the book, none of them were blown away. However Blixen reviewed several private letters with kind words, and like I pointed out in the start, her book still sells today.

Indholdsfortegnelse

Karen Blixens <i>Den afrikanske Farm</i> og moderne boghistorie	4
Afgrænsning	6
Forskningsoversigt	7
<i>Løvinden</i>	8
<i>Karen Blixens breve fra Afrika</i>	11
Udvælgelsen af specialets kilder	13
Hvad er boghistorie?	16
<i>Moderne boghistorie</i>	18
<i>Darntons kredsløb</i>	20
Metode	22
Analyse	24
<i>Forfatteren: Blixens liv og opvækst</i>	24
<i>Karen Blixens liv og hendes mange navne</i>	27
<i>Isak Dinesen</i>	28
<i>Udgivelsen af <i>Den afrikanske Farm</i> under navnet <i>Karen Blixen</i></i>	29
<i>Forfatterintention: Blixens bevæggrunde</i>	31
Kenyas historie	32
<i>Forlægger: Tilblivelsen af <i>Den afrikanske Farm</i></i>	38
<i>Skriveriet begynder</i>	43
<i>Samarbejdet med det engelske forlag Putnam og Constant Huntington</i>	44
<i>Samarbejdet med det amerikanske forlag Random House og Robert K. Haas i USA</i>	46
<i>Den danske udgave</i>	52
<i>Det danske forlag</i>	53
Læsere: Modtagelsen	54
<i>Samtidens litteratur</i>	55
<i>Anmeldelser</i>	56
<i>Andre reaktioner</i>	58
Konklusion + diskussion	60
Litteraturliste	61

Karen Blixens *Den afrikanske Farm* og moderne boghistorie

I Danmark er der udgivet 16 bøger af forfatteren Karen Blixen (1885-1962), plus en række samlinger af hendes efterladte breve, hvor hun naturligvis også er angivet som forfatteren.¹ Flere af bøgerne er udgivet posthumt, og ifølge Karen Blixen Museet, er hendes mest solgte bog herhjemme *Den afrikanske Farm*, som blev udgivet på forlaget Gyldendal 1937.² Ifølge Blixen selv, er den baseret på hendes egne oplevelser, da hun befandt sig i Britisk Østafrika i 17 år. ³ Dermed skiller *Den afrikanske Farm* sig ud, ved at indeholde biografisk materiale, modsat hendes andre fiktive skønlitterære udgivelser. Bogen har, ligesom nærmest alle andre aspekter af Blixens liv, været underlagt mange analyser og læsninger. For ikke at glemme den oscarvindende filmatisering af bogen, *Out of Africa* med Meryl Streep og Robert Redford fra 1985.⁴

Ét perspektiv synes dog at mangle blandt de mange undersøgelser af *Den afrikanske Farm*, nemlig en analyse med afsæt i et boghistorisk perspektiv. Dermed ikke sagt, at der aldrig er foretaget forskning, der kan karakteriseres som en boghistorisk analyse af Karen Blixens arbejde. Journalisten Marianne Juhl udgav i *Blixeniana* årgang 1984 artiklen ”Om Den afrikanske Farm – tilblivelsen, udgivelsen og modtagelsen af Karen Blixens anden bog”.⁵ Intet i Juhls artikel tyder imidlertid på, at hun kendte til disciplinen boghistorie, selv om hun anvender flere indgangsvinkler/analysegreb, som vi i dag vil karakterisere som boghistoriske. Eksempelvis er fokus for hendes undersøgelse *Den afrikanske Farms* udgivelseshistorie. Dog er der sket en del siden 1984, særligt inden for den moderne del af den historiefaglige disciplin boghistorie,⁶ som i midten af 1980’erne endnu var i sin vorden. Det er uvist, hvorvidt Juhl har kendt til Robert Darntons kommunikationskredsløb, en analysemodel der blev præsenteret 1982 i den boghistoriske nøgleartikel ”What is the History of Books?”.⁷

Det boghistoriske perspektiv, som er tværfagligt, åbner op for muligheden for, netop at arbejde med alt det materiale, der findes om og af Blixen selv, på en helt ny måde. Særligt hendes breve vil kunne bidrage til at belyse det arbejde, der gik forud for udgivelsen af hendes anden bog. Med boghistorien kan vi inddrage materiale fra litteraturhistorien, Blixens efterladte breve, andres

¹ ”Karen Blixen” <https://forfatterweb.dk/oversigt/zblixen00>, hentet 3/1-2020.

² ”Karen Blixens oversættelser” <https://blixen.dk/liv-forfatterskab/karen-blixens-vaerker/oversaettelser/>, hentet 3/1-2020.

³ ”Isak Dinesen vil skrive sandheden om de sorte”. Berlingske Aftenavis, 3/12 1935 i Brundbjerg 2000, 42

⁴ *Out of Africa* <https://www.imdb.com/title/tt0089755/> og https://www.imdb.com/title/tt0089755/awards?ref_=tt_awd, hentet 27/1-2020

⁵ Årbog udgivet af Karen Blixen Selskabet i perioden 1976-1985, redigeret af Hans Andersen og Frans Lasson.

⁶ Når jeg skriver moderne boghistorie, henviser jeg til boghistorie efter 1980’erne, hvor den får en mere tværfaglig karakter. Jeg vil uddybe valget i specialets teoretiske og metodiske afsnit.

⁷ Darnton 1982” What is the History of Book?”, *Daedalus* 111(3): 65-83.

forskning af eksempelvis hendes forhold til og udgivelser i England og USA, de biografiske fremstillinger af hendes opvækst og Kenyas historie.

Med dette in mente, synes det at være på tide, at der kommer en opdateret og udbygget boghistorisk analyse af *Den afrikanske Farm*. Det er, hvad jeg ønsker at gøre i dette speciale, hvor jeg vil arbejde ud fra følgende problemformulering:

Hvilke bevæggrunde havde Karen Blixen for at skrive *Den afrikanske Farm*? Og hvad var omstændighederne omkring udgivelsen?

Den opstillede problemformulering er stærkt inspireret af nyere boghistoriske analyser, som eksempelvis Jens Bjerring-Hansens *Jens Ludvig Holberg på bogmarkedet: studier i Peder Paars og den litterære kultur i 1700 og 1800-tallet* fra 2015. Med så mange andre perspektiver på Blixen og hendes forfatterskab og litteratur, har det været tillokkende at bidrage til et forskningsområde omkring hende, der på nuværende tidspunkt ikke er særligt udviklet. Med afsæt i Juhls allerede eksisterende undersøgelse af udgivelseshistorien, samt den store interesse, der stadig findes for *Den afrikanske Farm*, har jeg ønsket at undersøge Blixens bevæggrunde til bogen. Yderligere virker det nærliggende at udvide spørgsmålet til, hvad hendes intentioner med udgivelsen var. Havde hun et specielt budskab med bogen?

Ligesom Juhls artikel, kredser spørgsmålene sig hovedsagligt omkring *Den afrikanske Farms* udgivelseshistorie. Det har dog hele tiden været intentionen at udvide det perspektiv, som Juhl anlagde i 1984. Derfor har jeg ønsket at undersøge omstændighederne, altså de omkringliggende forhold, der kan have påvirket udgivelsen. Af de forhold vil jeg gerne se nærmere på Blixens arbejdsproces, stødte hun på nogle problemer? Blixens første udgivelse *Seven Gothic Tales* udkom først på engelsk og hun oversatte den selv til dansk året efter.⁸ Blixen skrev altså på både dansk og engelsk, noget vi ved påvirkede hendes arbejdsproces. Men i hvilket omfang påvirkede det skriveprocessen af *Den afrikanske Farm*? Overstående supplerende spørgsmål skulle gerne belyse nogle af forholdene/omstændighederne omkring *Den afrikanske Farms* udgivelse. Sidst men ikke mindst, vil jeg analysere modtagelsen af bogen ved udgivelsen. I dag, ved vi, at det er hendes bestseller på dansk, men hvad sagde anmelderne til bogen i 1937?

⁸ Blixen modtog en smule hjælp til arbejdet, i form af en grov oversættelse og en sekretær til diktering. Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-61, bind 1. 1996, 222 +273.

Nu hvor jeg har præsenteret emnet for min undersøgelse og de spørgsmål jeg har stillet i den forbindelse, er det på tide at præsentere nogle af de fravalg, jeg har måtte foretage.

Afgrænsning

Jeg har igennem hele specialet forsøgt at være rammesættende og specifik i min afgrænsning. Blixen har i en årrække været en interessant forfatter, som derfor har resulteret i en stor mængde af perspektiver og analyser af både Blixen som forfatter samt tekstanalyser af hendes værker. Specialet forsøger at komme med et boghistorisk perspektiv, hvorfor en afgrænsning af tekstanalyser har været nødvendig.

I specialets teoretiske perspektiv har jeg valgt udelukkende at fokusere på den moderne boghistorie og Robert Darntons teori af flere årsager. Først og fremmest er baggrunden for mit valg et ønske om at bevare fokus og overblik. Jeg ønskede, at opgavens fokus og kræfter, naturligvis, skulle lægges i opgavens analyse og ikke i en lang forklaring af faget boghistories opståen og forskellige tilgange. Ydermere har jeg fravalgt at præsentere andre teoretikere inden for den moderne boghistorie, da Darnton står som den mest markante repræsentant for denne teoretiske retning, er han valgt som det primære udgangspunkt for teori og metode. Jeg har fokus på Darnton og nævner sommetider andre teoretikere i fodnoter for at underbygge Darntons pointer.

Blixens helbredsproblemer spiller en rolle i forhold til hendes produktion af bøger. Dog er det fravalgt at beskæftige sig med dette i analysen, da det er vurderet irrelevant i forhold til min problemformulering. En uddybning af emnet kan man finde i to centrale artikler, henholdsvis Mogens Fogs ”Karen Blixens sygdomshistorie” i *Blixeniana 1978* og overlæge, dermatolog og professor Kaare Weismanns ”Gastriske kriser, tabes og tungmetaller: Karen Blixens sygdomsforløb betragtet ud fra en venerologisk synsvinkel” fra 1993 i *Bibliotek for Læger*.

Jeg har i afsnittet om Kenya og Blixens tid i Afrika også måtte træffe fravalg. Afsnittets funktion er at belyse, hvad Blixen oplevede i perioden, da jeg mener, det former hende som person og forfatter, foruden at det giver et indblik i hendes inspiration til *Den afrikanske Farm*. Desuden repræsenterer afsnittet også et punkt i Darntons kommunikationskredsløb. Dette vil jeg komme nærmere ind på senere i mit metodeafsnit. Først og fremmest er afsnittet afgrænset til kun kort at omtale koloniens opståen, inden Blixen ankommer i 1914, ligesom afsnittet slutter, da Blixen forlader landet i 1931. Jeg har ligeledes valgt ikke at medtage noget vedrørende farmens drift. Tabet af farmen er naturligvis centralt for Blixens liv; det betyder jo blandt andet, at hun må finde

en ny levevej, som så bliver forfatter. Tom Buk-Swienty bruger i sin bog *Løvinden. Karen Blixen i Afrika* (2019) godt 600 sider på at belyse Blixens tid på farmen i dybden. Udgivelsen vil jeg i øvrigt vende tilbage til senere i mit forskningsafsnit.

På trods af at jeg i analysen behandler Blixens samarbejde med hendes amerikanske og engelske forlæggere, har jeg i min analyse af modtagelsen valgt at fokusere på den danske udgave. At medtage den engelske, amerikanske og svenske version i denne analyse, som Juhl eksempelvis gør i hendes undersøgelse, er langt fra umuligt, da deres udgivelsesdato er så tæt på den danske udgaves. Men eftersom jeg ønsker at inddrage et litteraturhistorisk perspektiv på *Den afrikanske Farm*, samtidens litteratur og litterære tendenser, har jeg følt mig nødsaget til kun at se på den danske udgave.

Sidst men ikke mindst har jeg i min analyse valgt kun at bruge udvalgte punkter i kommunikationskredsløbet. Et valg hovedsagligt taget med bogens udgivelsesår in mente, noget jeg også vil uddybe senere i metodeafsnittet. Udvælgelsen af hvilke punkter i Darntons kredsløb, som var relevante for dette speciale, er lavet på baggrund af en vurdering af relevans i forhold til at besvare; hvilke bevæggrunde havde Karen Blixen for at skrive *Den afrikanske Farm* samt omstændigheder omkring udgivelsen?

Forskningsoversigt

Specialets forskningsoversigt er stærkt afgrænset, da jeg udelukkende har valgt at fokusere på litteratur, der relaterer sig til *Den afrikanske Farm* og Karen Blixens tid i Afrika. Dermed snævres mængden af litteratur betydeligt ind. Ikke desto mindre har jeg stadig sorteret i den litteratur, der opfyldte de først opsatte kriterier. Eksempelvis findes der mange litterære analyser af *Den afrikanske Farm*, men de er ikke relevante i forhold til mit arbejdsområde. Blandt disse analyser findes *White Women Writers and their African invention* (2003) af Simon Lewis og *Difficult Women, artful lives: Olive Schreiner and Isak Dinesen, in and out of Africa* (1995) af Susan R. Horton. De behandler begge Blixen og Olive Schreiners forfatterskaber, deres liv i henholdsvis Britisk Østafrika og Sydafrika, deres identitet og kønsroller i kolonitidens Afrika. Nærmere bestemt hvordan de opfandt sig selv og deres identitet i kolonierne. Derudover har jeg, som jeg beskriver i overstående afsnit omkring kildeudvælgelsen, også fravalgt anden litteratur, der ved første øjekast henvender sig direkte til specialets emne, men som af andre årsager ikke er medtaget. Specialets forskningsoversigt er delt op i to dele. Første del giver indblik i den diskussion, der foregik i medierne i efteråret 2019, om bogen *Løvinden – Karen Blixen i Afrika* (2019). En

udgivelse, som specialet her har benyttet sig af som sekundær litteratur. Udover at det er relevant at inddrage diskussionen i kraft af specialets undersøgelse, er den også relevant for historiefaget generelt i og med, at det også er en diskussion om brugen af andres forskning. Gennem udvalgte citater fra forskellige debatartikler fra dagspressen vil diskussionens kerne blive beskrevet i denne del.¹⁵

Med udgangspunkt i første del af oversigtens spørgsmål, kan man blive ved med at udgive nyt materiale om Blixen?, vil anden del se nærmere på to udgivelser fra 2010'erne, der skiller sig lidt ud i deres emne i forhold til Blixen, ligesom jeg kort refererer til to amerikanske forskeres udtalelse om danskernes forhold til Blixens liv. Herefter vil jeg forklare, hvordan der i 2010'erne også er sket en relevant udvidelse i materialet omkring Blixens tid i Afrika.

Løvinden

Det er vist ingen overdrivelse at sige, at der findes tonsvis af materiale om Karen Blixen. Materialet spænder vidt både i forhold genre, kvalitet, perspektiv, sprog og udgivelsesår. For Blixen er ikke blot en kendt dame herhjemme i Danmark – vi må ikke glemme, at hun slog igennem som forfatter i USA med romanen *Seven Gothic Tales*, før hun slog igennem på dansk. Hendes forfatterskab er igennem tiden blevet oversat til adskillige sprog. Eksempelvis er *Den afrikanske Farm* oversat til 24 forskellige sprog og er dermed hendes mest oversatte bog.¹⁶

Men kan man blive ved med at udgive nyt om Karen Blixen? Det er der noget, der tyder på, og i efteråret 2019 begyndte Blixen-feberen at rase igen. Denne gang hjulpet godt på vej af Tom Buk-Swientys bog *Løvinden. Karen Blixen i Afrika*.¹⁷ Kort efter udgivelsen, sidst i september 2019, lå *Løvinden* på Bestsellerlisten hos Bog & idé, Arnold Busck og Saxo.com, ligesom Gyldendal offentliggjorde, at *Løvinden* skal filmatiseres og forventes at få premiere i foråret 2022. *Løvinden* skabte allerede inden udgivelsen en del presseomtale og sidenhen en debat omkring brugen af kilder, korrekt forskeradfærd og forlagets markedsføring.

Diskussionen startede, da litteraturhistorikeren Benedikte F. Rostbøll og historikeren Per Boje udtrykte deres utilfredshed med, at Buk-Swienty ifølge dem ikke tilkendegav ordentligt, at *Løvinden* bygger på deres udgivelser. Rostbøll og Boje udgav i 2018, ligeledes på Gyldendals forlag, tobindsværket *The Karen Coffee Co. Ltd.'s historie og Karen Blixens afrikanske farm. En*

¹⁵ Rostbøll & Boje 2019 "Kendt forfatter anklages af forskere: Han fremstiller vores arbejde som sit eget", Johansen 2019, "Gyldendal-direktør efter ballade: Nogle føler sig fortrønedede over, at Tom Buk-Swienty brager igennem sin bog", Boje & Never 2019, "Gyldendal bidrager til manglende forståelse for forskningens vigtighed".

¹⁶ "Oversættelser" listen er sidst opdateret i 2001,

¹⁷ Udgivelsesdato 23/8 2019.

brevsamling 1913-31. Det er især dette arbejde, som de ikke mente, at Tom Buk-Swienty har henvist ordentligt til. Ligeledes mente de, at Buk-Swienty havde lånt deres vinkel, og at ”selve analysen af farmens historie, der er bygget op omkring onkel Aages og Karen Blixens roller som formand og direktør, forbigår Tom Buk-Swienty til fordel for en ny myte om ham selv som den, der fremlægger viden herom for første gang, og som den første gør brug af den bevarede del af deres omfattende indbyrdes korrespondance”.¹⁸ Efterfølgende har både Buk-Swienty og Gyldendals direktør, Morten Hesseldahl, været ude og afvise, at Rostbøll og Boje ikke er blevet krediteret ordentligt.¹⁹ I samme omgang, som Hesseldahl afviste kritikken af Buk-Swienty, udtalte han ligeledes, at der er forskel på forsknings- og formidlingsverdenen.²⁰

Netop diskussionen om forsknings – og formidlingsverden tog Per Boje og historiker Jeppe Nevers op i *Berlingske* i september 2019.²¹ De to forskers hovedpointe er, at der ikke bør være forskel på, hvorvidt litteratur er til formidlings- eller forskningsbrug. De pointerer, at der findes ”nogle fælles spilleregler, som skal overholdes, blandt andet at man ikke markedsfører sig som producenter af ny viden, når der er tale om kendt viden. Det er ikke kun noget, der gælder i forskningens verden, det bør også gælde for forlag, når de markedsfører formidlende værker”.²² Skylden for misforståelsen omkring *Løvinden* og hvorvidt den indeholder ny forskning, blev hermed rettet mod forlaget og ikke længere så meget mod Buk-Swienty.

Diskussionen omkring *Løvinden* og den efterfølgende debat om den korrekte brug af kilder og henvisninger har været interessant at følge af flere grunde. Først og fremmest viser den, at Blixen er en dame, der stadig kan trække overskrifter – eller hendes navn kan i hvert fald, og sælge bøger kan hun også. Selv om hun har været død i mange år, dukker der bestandigt nye analyser op af både hendes litteratur, men også af hende som person. Noget der næppe ændrer sig i fremtiden. Diskussionen har ligeledes været interessant og lærerig at læse i virke som historiker og forsker. Hvis der er noget en historiker hurtigt lærer, er det vigtigheden af at henvise korrekt til andres forskning. Man kommer til at tænke på et af Blixens egne mottoer, tyvstjålet fra Finch-Hatton familien ”Je responderay” som oversat betyder ”Jeg vil (eller skal) svare”.²³ Mon ikke Gyldendal

¹⁸ Rostbøll & Boje 2019 ”Kendt forfatter anklages af forskere: Han fremstiller vores arbejde som sit eget”. *Berlingske*, 28/8 2019

¹⁹ Johansen 2019, ”Gyldendal-direktør efter ballade: Nogle føler sig fortørnede over, at Tom Buk-Swienty brager igennem sin bog” *Berlingske*, 28/8 2019

²⁰ Johansen 2019, ”Gyldendal-direktør efter ballade: Nogle føler sig fortørnede over, at Tom Buk-Swienty brager igennem sin bog”. *Berlingske*, 28/8 2019

²¹ Boje & Nevers 2019, ”Gyldendal bidrager til manglende forståelse for forskningens vigtighed”. *Berlingske*, 11/9 2019

²² *Ibid.*

²³ Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-62. Bind 2. 1996, 381.

også har lært, at man skal svare ærligt og tydeligt erklære, hvorvidt forskningen bag en ny bog nu også er helt ny eller ej. Men måske det mere er en retorisk udfordring.

Ikke desto mindre kan jeg ikke lade være med at spekulere på, om diskussionen kommer til at have følger for udgivelserne af fremtidig forskning. Som Boje og Nevers så retteligt påpeger, så findes der nogle fælles spilleregler, som skal følges, når man som forsker og historiker benytter sig af andres arbejde i eget arbejde. Noget vi historikere så ofte gør, når vi eksempelvis, som her i mit speciale, forsøger at anlægge et nyt og bredere perspektiv på allerede eksisterende forskning. Det handler ikke om stolthed, men om almen god opførsel, lige meget om litteraturen er til forsknings-, eller formidlingsbrug.

Om ikke andet så kom bogen og Blixens navne på manges læber igen, og udgivelserne med Blixen-materiale har været også været talrige i 2010'erne. Nogle mere betydelige end andre. I 2016 udgav Gyldendal eksempelvis *Karen Blixens Blomster. Natur og kunst på Rungstedlund*, såfremt man har interesse for en anden side af Blixen som kunstner. 2019 sluttede også af med udgivelsen af *I køkkenet med Karen Blixen* af Signe Wulff. I *Køkkenet med Karen Blixen* tager læseren med på kulinarisk vandring gennem Karen Blixens liv og forfatterskab. Den ”følger i forfatterindens fodspor fra barndomshjemmet til Britisk Østafrika og videre til Paris, New York og tilbage til Rungstedlund – med afstikkere i form af farverige beretninger fra gastronomiens kulturhistorie”.²⁴ Bogen reklamerer ligeledes med at indeholde 40 af Blixens egne yndlingsopskrifter.

Altså må der i Danmark være en interesse for nærmest alt, hvad der har med Karen Blixen og hendes liv at gøre. Noget to amerikanske forskere, Judith Thurman og Marianne Stecher, ryster på hovedet over. I artiklen ”Vi troede, det var synd for Karen Blixen. I virkeligheden er det nok synd for os” bragt i *Politiken* i december 2019, forklarer de deres holdning. De siger slet og ret, at det er synd for danskerne, at vi har så travlt med alt omkring Blixens liv i stedet for at fokusere på hendes fantastiske værker.²⁵ En pointe, de to amerikanere måske nok kan have ret i. Blandt rækken af udgivelser med et anderledes og nyt perspektiv omkring Blixen og hendes liv skete der altså nogle landvindinger i 2010'ernes forskning.

²⁴ ”I køkkenet med Karen Blixen” <https://www.bog-ide.dk/produkt/4784036/signe-wulff-i-koekkenet-med-karen-blixen>, hentet 27/1 2020.

²⁵ Stockmann 2019, ”Vi troede, det var synd for Karen Blixen. I virkeligheden er det nok synd for os”. *Politiken*, 14/12 2019

Karen Blixens breve fra Afrika

I 1978 redigerede og udgav Frans Lasson i samarbejde med Gyldendal *Karen Blixen. Breve fra Afrika 1914-31*. Lasson skriver selv, at samlingen af breve er hentet fra flere kilder.²⁶ Den indeholder breve fra Blixen til moderen, som blev deponeret på Det Kongelige Biblioteks håndskriftsafdeling efter Blixens død. Lasson har ligeledes haft adgang til broderen, Thomas Dinesens, private arkiv. I det arkiv fandtes også en del breve fra Blixen til både moderen, søstrene Ellen Dahl og Ea de Neergaard og ikke mindst mosteren, Mary Bess Westenholz. Brevene er ikke trykt i deres fulde længde, og der er slettet passager i dem af personlige hensyn.²⁷ Således godkendte Thomas Dinesen de bragte breve og bogens udeladelser.

Lasson har helt bevidst valgt ikke at medtage historien om farmens økonomiske historie, blandt andet for at undgå gentagelser af utallige rapporter, men også fordi Blixen ikke var objektiv, når det kom til farmens økonomi og familiens rolle.²⁸ ”Der er ingen grund til at offentliggøre Karen Blixens beklagelser over aktionærernes holdning til det højst urentable Karen Coffee Company, i hvert fald ikke, før en seriøs forsker får adgang til private arkiver og kan dokumentere, hvor langt familien rent faktisk strakte sig for at støtte Karen Blixen (...)”.²⁹ Brevene bringes kronologisk, med den retskrivning og stavemåde, som Blixen brugte. Det eneste, der er ændret, er tegnsætningen.³⁰ Rundt omkring findes små afsnit med skråskrift, hvor Lasson tilføjer information om begivenheder og personer.

I 2013 opdaterede Marianne Juhl og Marianne Wirenfeldt Asmussen 1978-udgaven. På baggrund af opdagelsen om, at over halvdelen af den brevsamling Blixen efterlod på Det Kongelige Bibliotek var blevet udeladt og en stadig stor interesse for Karen Blixen, besluttede de sammen med Gyldendal, at det var på tide at udgive alle brevene.³¹ Udover brevene fra samlingen på Det Kongelige Bibliotek var yderligere breve dukket op, blandt andet en række breve fra Blixens ven og elsker, Denys Finch-Hatton.³² Udgivelsen består af i alt fire bind, hvilket er en betydelig udvidelse af Lassons oprindelige udgave.

Ifølge Benedikte K. Rostbøll forsøgte Gyldendal samt Juhl og Asmussen at få adgang til familien Westenholz’ arkiv i forbindelse med 2013-udgaven af Blixen breve fra Afrika. De fik

²⁶ Lasson Karen Blixen i Danmark. En introduktion i Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-62. Bind 1, 1996, 11

²⁷ Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-62. Bind 1. 1996, 11.

²⁸ Ibid. 24.

²⁹ Ibid. 24.

³⁰ Ibid. 25.

³¹ Karen Blixen i Afrika. En brevsamling, 1914-31. Bind 1,7.

³² Ibid. 8.

afslag, men efter udgivelsen, spekulerede anmelderne i forholdet mellem Blixen og onklen, Aage Westenholz, formanden for aktieselskabet Karen Coffee Company Co. Ltd. Derfor "(...) følte Westenholz-familien imidlertid, at det var forkert, at Aage Westenholz' egen stemme ikke var med".³³ Familien besluttede at åbne arkivet og lade historikere få indsigt i korrespondancen og samarbejdet om familieaktieselskabet Karen Coffee Company Co. Ltd. Denne brevsamling skiller sig også ud fra de forrige ved ikke kun at have breve skrevet af Blixen, men derimod dialogen mellem Blixen og Westenholz.

Benedikte K. Rostbøll står bag arbejdet med brevsamlingen, mens Per Boje har kortlagt aktieselskabets historie i tobindsværket *Karen Blixens afrikanske Farm. En brevsamling, 1913-31. The Karen Coffee Co. Ltd's historie* (2018).

På trods af at jeg, ligesom Lasson, har fravalgt at beskæftige mig med farmens drift og økonomi, er særligt udvidelsen af Blixens brevsamling af relevans for min forskning. Hovedinspirationen bag specialets emne er som sagt Juhls undersøgelse fra 1984. Juhl lavede denne undersøgelse på baggrund af den første udgivelse af Blixens breve nogle år forinden. Hun benyttede sig af brevene til, sammen med andre kilder, at belyse *Den afrikanske Farms* udgivelseshistorie. Mange år senere får hun så, i samarbejde med Asmussen, mulighed for at gennemgå arkiverne igen og tilføje nyt materiale til den nye brevsamling. Jeg har selv gennemgået begge udgaver med særligt fokus på perioden 1914-18 til mit afsnit om Blixen i Kenya og 1. Verdenskrig, og jeg kan på den baggrund konkludere, at de nye breve, der er tilføjet i de år, ikke ændrer noget i forhold til min analyse og forskning. Ikke desto mindre er det som forsker vigtigt at holde sig informeret omkring den nyeste forskning vedrørende ens arbejdsområde.

Konklusionen på min undersøgelse af forskning omkring Blixen er, at lige meget hvad man ønsker at læse om Blixen og dennes liv, burde der være muligheder nok. Det er ikke uden grund, at Liselotte Henriksen i 1999 udgav *Blixikon. Karen Blixen fra A til Å*. Det kan nemlig efterhånden være en stor opgave at overskue, hvad der er skrevet om Blixen. Noget Aage Jørgensen med sin bibliografi "*Litteratur om Karen Blixen*" fra 2017, der er at finde på Karen Blixen Museets hjemmeside, også kan hjælpe med. Mon ikke han snart skal lave en opdateret version, for det virker som om, at man kan blive ved med at "koge suppe" på Blixen. ³⁴

³³ Rostbøll 2018, 8.

³⁴ "Bibliografi" <https://blixen.dk/liv-forfatterskab/litteratur-om-forfatterskabet/bibliografi/>, hentet 3/1-2020

Udvælgelsen af specialets kilder.

Størstedelen af specialets kildemateriale er breve. Hovedsagligt breve Blixen har skrevet, men også brevkorrespondancer mellem Blixen og hendes amerikanske og engelske forlæggere.

Brevene er blevet brugt til at belyse flere forskellige elementer i specialet. Eksempelvis er Blixens breve fra tiden i Kenya blevet brugt som supplement til flere overordnede historiebøger om landets historie for at give beskrivelsen en mere personlig vinkel. Brevene fra Blixen optræder i flere forskellige udgivelser. Jeg har således forsøgt at gennemgå alle de relevante breve i de forskellige udgivelser for at sikre mig, at der står det samme.

Størstedelen af Karen Blixens breve er udgivet i brevsamlingerne *Karen Blixen i Afrika. En brevsamling, 1914-31. Bind 1-4* (2013) og *Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-62. Bind 1 og 2* (1996). Som tidligere beskrevet i mit forskningsafsnit er brevsamlingen fra Blixens tid i Afrika udgivet i to udgaver. Førsteudgaven fra 1978, redigeret af Frans Lasson, blev i 2013 betragteligt udvidet af Marianne Juhl og Marianne Wirenfeldt Asmussen. Eftersom Lassons førsteudgave var baggrunden for den senere udvidelse, vil jeg gerne kommentere på de udeladelser, Lasson gjorde brug af. Lasson var begrænset i den første udgave af flere årsager. Først og fremmest handlede det om at sikre, at visse personer og ting forblev private. Noget Blixens bror, Thomas Dinesen, insisterede på, da han gav Lasson adgang til sit private arkiv med breve. I bogens forord begrundede Lasson de forskellige udeladelser, men understreger at de er ” (...) forholdsvis få og for helheden uvæsentlig”.³⁵ Foruden de valgte udeladelser fremgår brevene så originale som muligt. Brevene er trykt kronologisk med Blixens stavemåde og retskrivning, dog med en normaliseret tegnsætning. Åbenbart skrev Blixen med en noget uregelmæssig og ureglementeret tegnsætning, derfor er den ændret for læserens skyld.³⁶ Lasson har selv nedskrevet de fleste af Blixens breve, men har haft hjælp af Clara Svendsen, Ulla Rask og Aase Vahl til at tyde Blixens håndskrift, da brevene før 1918 var håndskrevne.³⁷

Altså har der været flere mennesker inde over i forhold til redigering og læsning af brevene, noget der selvfølgelig skal tages højde for, når man tænker kildekritisk.

³⁵ Lasson Karen Blixen i Danmark. En introduktion i Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-62. Bind 1, 1996, 11

³⁶ Ibid. 25

³⁷ Ibid. 26. Svendsen/Selborn var Blixens sekretær i årrække, og efter Blixens død, den litterære eksekutor. Rask var Blixens sekretær i perioden 1934-44. Vahl var Karen Blixen Selskabets sekretær fra 1975-85.

Den nyeste og udvidede udgave af Afrika-brevene, som jeg har benyttet, har haft yderligere to mennesker inde over. Juhl og Asmussen skriver, at deres redigering i brevene består af rettelser af små praktiske ting. Ligesom i den første udgave har man rettet tegnsætningen, ligesom man har rettet lidt i Blixens stavemåde. Øjensynligt var Blixen meget inkonsekvent i hendes stavning, hvorfor Juhl og Asmussen har valgt at gøre brug af den stavemåde, Blixen oftest benytter, konsekvent igennem hele udgaven.³⁸ Ligeledes har de valgt at gøre brevene ensrettede i angivelser af datoer, forkortelser, genitiv-apostrofer.³⁹ Alle rettelserne er markeret ved at være sat i kursiv + firkantede parenteser.⁴⁰ Alt sammen rettelser, som gør brevene mere læsevenlige, men ikke desto mindre rettelser.

I analysen benytter jeg mig af korrespondancer mellem Blixen, hendes amerikanske forlægger Robert Haas samt hendes forlægger Constant Huntington. Brevene er hentet fra flere forskellige udgaver, således supplerer de hinanden på bedst mulige vis. Brevene optræder i brevsamlingen *Karen Blixen i Danmark 1931-62* (1996), Marianne Juhls bidrag til *Blixeniana 1984* ”Om ”Den afrikanske Farm”. Tilblivelsen, udgivelsen og modtagelsen af Karen Blixens anden bog. En dokumentation ved Marianne Juhl” og Grethe Rostbølls *Mod er svaret. Karen Blixens udgivelser i USA og England* (2005).

En del af de originale breve befinder sig på Karen Blixens arkiv på Det Kongelige Bibliotek i København. Både Juhl og Rostbøll har også haft adgang til forlagssamlingen, Random House Papers, der findes på mikrofilm på The Rare Book and Manuscript Library, Butler Library, Columbia University i New York.⁴¹ Rostbøll har ligeledes haft adgang til engelske arkiver på The Bodley Head og The Library på The University of Reading.⁴² Adgangen til de udenlandske arkiver betyder, at de i deres udgivelser har en række breve, som Blixens brevsamlinger ikke indeholder. Brevene supplerer og bidrager til billedet af korrespondancen mellem Blixen og hendes redaktører.

Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-62. Bind 1 og 2. er redigeret udgivet af Frans Lasson samt bibliotekar Tom Engelbrecht. Lasson angiver, at i denne brevsamling, ligesom hans forrige, er den eneste redigering i brevene i form af en normaliseret tegnsætning.⁴³ Engelbrecht har hjulpet Lasson med korrekturlæsningen.⁴⁴ Rostbøll angiver, at skrivemaskineslagfejl er rettet, men ellers bringes

³⁸ Juhl, Lasson og Asmussen indledning i *Karen Blixen i Afrika. En brevsamling, 1914-31. Bind 1*, 2013, 15

³⁹ *Ibid.* 16

⁴⁰ *Ibid.* 16

⁴¹ Rostbøll 2005 7 + Juhl 1984, 241

⁴² Rostbøll 2005, 7 + 178

⁴³ Lasson *Karen Blixen i Danmark. En introduktion i Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-62. Bind 1*, 1996, 48

⁴⁴ *Ibid.* 47

alt i originalform inkl. stave – og grammatikfejl. ⁴⁵ Det ses blandet andet ved, at brevene optræder på originalsprog og ikke er oversat til dansk.

De kildekritiske tanker, jeg har gjort mig omkring netop brevene, er de samme, lige meget hvilken udgivelse jeg taler om. Derfor har jeg valgt at lave et samlet afsnit herom.

Den største problematik ved brevene er naturligvis, at de er afskrevet af andre. Fejl sker, både trykfejl men også fejl i afskriverens læsning. Lasson har selvfølgelig forsøgt at undgå fejllæsninger ved at inddrage folk, der har arbejdet med Blixen, og som dermed kendte hendes håndskrift. Men det er ingen garanti for, at de er fejlfri. Derudover har jeg haft in mente, at jo flere mennesker der redigerer og arbejder med en kilde, des flere kan påvirke kilden. Da de fleste af de personer, der her har redigeret Blixens breve, er historikere, har jeg valgt at have en vis faglig tiltro til deres objektivitet. Men det er klart, jo mere uredigeret og ”ren” en kilde fremstår, jo bedre. Desuden har denne tiltro været afgørende, da jeg ikke har haft mulighed for at læse de originale breve. De breve, som er trykt i mere end en af de nævnte udgivelser, har jeg sammenlignet for at sikre mig, at de var ens. Jeg har i den undersøgelse umiddelbart ikke fundet nogen uoverensstemmelser.

Sidst men ikke mindst benytter jeg flere artikler, både interviews af Blixen, men også anmeldelser af bogen ved udgivelsen. De forskellige interviews af Blixen er samlet og udgivet af Else Brundbjergs *Samtaler med Karen Blixen* (2000). Anmeldelserne af bogen optræder i Juhls tidligere nævnte artikel til *Blixeniana 1984*. Som en del af sin dokumentation har hun medtaget en række artikler fra udgivelsen. I begge tilfælde er der tale om sekundær kilde, da Juhl og Brundbjerg har samlet og gengivet interviews skrevet af andre. Her må jeg selvfølgelig medtænke, at udgiveren har haft en indflydelse på hvilke artikler og interviews, der er medtaget. Dermed kan de have valgt nogle fra i et forsøg på at frembringe et bestemt billede af Blixen. På den baggrund har jeg selv læst artiklerne og interviewene igennem for at sikre mig, at dem, som jeg benytter, fremstillede et nuanceret billede.

Jeg er klar over, at nogle vil mene, at jeg selv burde have gennemgået aviserne på mikrofilm for at finde frem til originalartiklerne – noget jeg har måtte fravælge, ganske enkelt for overskuelighedens skyld. Som jeg tidligere har nævnt, er materialet omkring Blixen massivt.

Nu hvor jeg har redegjort for hvilke kilder, jeg har valgt at benytte mig af, vil jeg gerne kort nævne nogle af de udgivelser, jeg har fravalgt. Blandt dem er blandt andet *Karen Blixen i Afrika*.

⁴⁵ Rostbøll 2005, 7

Sandheden bag "Den afrikanske Farm" (1998) af Linda Donelson og *Karen Blixens Afrika. Friheden, farmen og forfatterskabet* (2013) af Jørgen Stormgaard. Donelson er udeladt, da bogen både ved udgivelsen og sidenhen er blevet kritiseret for at have et lidt misvisende fokus på Blixens syfilis og sygdomshistorie. Bogen fokuserer også på Blixens kærlighedsliv. Begge er perspektiver, som ikke har været relevante i forhold til min undersøgelse.⁴⁶ Stormgaards bog er fravalgt, da hans primære kilder er de samme, som jeg selv har benyttet mig af, altså Blixens breve, *Blixeniana* m.m. Dermed har min prioritering været at få al min viden fra så originale kilder som muligt.

Nu hvor specialets emne, problemformulering, afgrænsning, tidligere forskning og kildeudvælgelsen er fastlagt, kan vi bevæge videre. I de kommende afsnit vil jeg præsentere specialets metode og teoretiske perspektiv.

Hvad er boghistorie?

Følgende afsnit vil give et indblik i, hvad boghistorie er for en størrelse, hvordan feltet er opstået, hvordan man kan definere det, og hvilke tilgange det som historiefaglig indgang indeholder. Som det første vil jeg forklare, hvordan og på hvilken baggrund faget opstod. Når man kender fagets baggrund, bliver det nemmere at forstå, hvorfor det kan være svært at afgrænse som forskningsområde. Med afsæt i de to litteraturforskere Jens Bjerring-Hansens og Torben Jelsbaks forståelse af boghistorie i antologien *Boghistorie* (2010) vil jeg derfor forklare, hvilke fagtraditioner feltet indeholder. Herefter vil jeg med hjælp fra boghistoriker Charlotte Appel forklare boghistoriens udvikling, og hvorfor der i dag findes en gren af feltet, der betegnes som moderne boghistorie. I afsnittet sidste del præsenterer jeg boghistoriker Robert Darnton og hans analysemodel over bogens livscyklus – kommunikationskredsløbet (*the communication circuit*), hvorefter jeg giver mit eget bud på en udgave af kommunikationskredsløbet, som er udarbejdet med henblik på min analyse af *Den afrikanske Farm*.

Studiet af bøger er intet nyt, men trækker spor helt tilbage til renæssancen. Ligesom med al anden forskning er der igennem tiden opstået forskellige tilgange. Eksempelvis udviklede man i det 19. århundredes England en tilgang til studiet af bøger, hvor man med udgangspunkt i bøgerne som materielle objekter studerede deres materielle vidnesbyrd for at kunne kortlægge bøgernes historiske produktionsprocesser.⁴⁷ Disciplinen er blevet kendt som analytisk bibliografi.

⁴⁶ Eksempelvis Jørgensen 1998 "Lægeroman" *Weekendavisen* 6/11 1998, og Mohn 1998 "Intet nyt fra Afrika" *Politiken* 3/12 1998,

⁴⁷ Darnton 1982, 65 + Bjerring-Hansen 2015, 29.

I flere år krydsede forskere inden for forskellige fag som eksempelvis historie, litteratur og sociologi hinanden i deres forskning. Man opdagede, at dét, disse forskere især havde til fælles, var bogen, i og med forskningen kredsede omkring bogen som kommunikationsmiddel. Således besluttede man sig for at samle forskningen, og man skabte et nyt selvstændigt forskningsområde, boghistorie.⁴⁸

Boghistorie er således et tværfagligt forskningsområde. Fusionen af de forskellige discipliner kan gøre det en smule uklart, hvad der egentlig definerer faget. Bjerring-Hansen og Jelsbak definerer faget som en kombination af ”den empirisk og kvantitativt orienterede historievidenskab (den franske annales-tradition), den angelsaksiske bibliografi og endelig den moderne tekstnære litteraturkritik”.⁴⁹ Citatet giver en overordnet ide om, hvad boghistorie som historiefaglig disciplin indeholder, men det kræver alligevel lidt mere forklaring. Først og fremmest er det nødvendigt at uddybe de tre discipliner, som Bjerring-Hansen og Jelsbak nævner. De følgende korte afsnit er blot generelle og brede opfattelser af disciplinerne, men har til hensigt at supplere forståelsen af det ovenstående citat.

Den franske Annalesskole er en historievidenskabelig tilgang, der opfordrer til et tværfaglig syn, hvor historikere medtager sociale, geografiske og økonomiske faktorer i deres analyser.⁵⁰ Historiske faktorer kombineres med sociale, geografiske og økonomiske forhold for at vise en større helhed. Annalesskolen bidrager til moderne boghistorie med blandt andet udgivelsen *L'Apparition du Livre* fra 1958, som er skrevet af de to franske historikere Lucien Febvres og Henri-Jean Martin.⁵¹ I deres undersøgelse af bogens opkomst fokuserer Febvres og Martin på bogproduktionen og bogmarkedet ud fra den brede tværfaglige tilgang, som Annalesskolen er kendt for.⁵²

Modsat Annalesskolen bidrager den angelsaksiske bibliografi til boghistorien gennem sin interesse for bogen som fysisk objekt. Her interesserer man sig eksempelvis for, hvilket materiale bogen er lavet af, bogens design, og hvordan teksten er trykt.⁵³ Herunder falder også den kategori, som den franske litteraturforsker Gérard Genette har kaldt paratekster. Begrebet paratekster dækker over elementer ved bogen som bagsidetekster, titelblad, mottoer, indholdsfortegnelse, illustrationer, kapiteloverskrifter, for-og efterord m.m.⁵⁴ Genette opdeler parateksterne i flere kategorier, de overordnede er peritekster og epitekster. Peritekster er en paratekst, som er i fysisk kontakt med

⁴⁸ Darnton 1982, 65.

⁴⁹ Bjerring-Hansen og Jelsbak 2010, 12.

⁵⁰ Tosh 2010, 66.

⁵¹ Appel 2001, 19.

⁵² Ibid. 20.

⁵³ Howsam 2014, 4 .

⁵⁴ Stounbjerg 2013, 130.

bogen, det kunne altså være en undertitel, noter eller en dedikation. Modsat findes epiteksten, som er en paratekst uden fysisk kontakt med bogen. En epitekst kunne således være en anden tekst af samme forfatter, et interview med forfatteren eller breve fra forfatteren.⁵⁵ Paratekster hører også til og bliver anvendt af moderne litteraturkritik. Her kredser interessen typisk omkring forfatteren. Forfatterens intentioner og de mennesker, der har været involveret i bogproduktionen, som kan have påvirket disse intentioner eksempelvis redaktører, forlag og trykkere.⁵⁶ Det er netop i den sammenhæng, at jeg vil anvende dem i min analyse. På den vis bruger jeg et begreb, som hovedsagligt bliver anvendt inden for litteraturteorien i et historisk projekt.

Bjerring-Hansen og Jelsbak uddyber yderligere, hvordan boghistorie netop formår at forene indsigter og metoder fra fag som bibliografi, sociologi, økonomi, social-, og kulturhistorie, litteraturvidenskab, filologi, tekstkritik m.m.⁵⁷ Det er værd at bemærke, hvordan de nævnte discipliner kan passe ind under de første tre nævnte kategorier til moderne boghistorie, altså Annales-skolens historievidenskab, den angelsaksiske bibliografi og den moderne litteraturkritik. Nu hvor det er blevet forklaret, hvordan boghistorie er opstået og ikke mindst, hvad disciplinen består af, kan vi bevæge os videre til den moderne boghistorie.

Moderne boghistorie

Fra 1960'erne sker der en udvikling inden for boghistorien.⁵⁸ Ifølge Charlotte Appel er det den tidligere omtalte *L'Apparition du Livre*, som var den første udgivelse til at definere den moderne boghistories emnefelt.⁵⁹ Bogen fokuserede ikke kun på bogproduktionen og bogmarkedet. ”De enkelte producenter og tryksager blev karakteriseret og placeret i større sammenhænge: Som led i hhv. kommercielle netværk og bestemte genrer”.⁶⁰ Kategorier som trykteknik, oplagstal, bogpriser og papirkvalitet blev også inddraget i analysen.

Med inspiration fra *L'Apparition du Livres* nye tilgang til bogen bredte de boghistoriske analyser sig til resten af Vesteuropa. Eksempelvis blev emner som undergrundpressens vilkår, privat bogbesiddelse og udbredelsens af forskellige boggenrer analyseret. Forskningens emner varierede, men hvad de alle havde til fælles var at sætte de forskellige emner sammen i en større sammenhæng og i relation til hinanden.⁶¹ Netop den større helhed i moderne boghistorie og dens emner, formåede

⁵⁵ Friis 2013, 147.

⁵⁶ Howsam 2014, 4.

⁵⁷ Bjerring-Hansen og Jelsbak 2010, 7.

⁵⁸ Darnton 1982, 66.

⁵⁹ Appel 2001, 19.

⁶⁰ Ibid. 21.

⁶¹ Appel 2001, 21.

Robert Darnton at klargøre endnu tydeligere med hans artikel ”What is the history of books?” (1982). Der findes flere banebrydende forskere inden for den moderne boghistorie, men i mit speciale er det Darnton, der er i fokus.⁶²

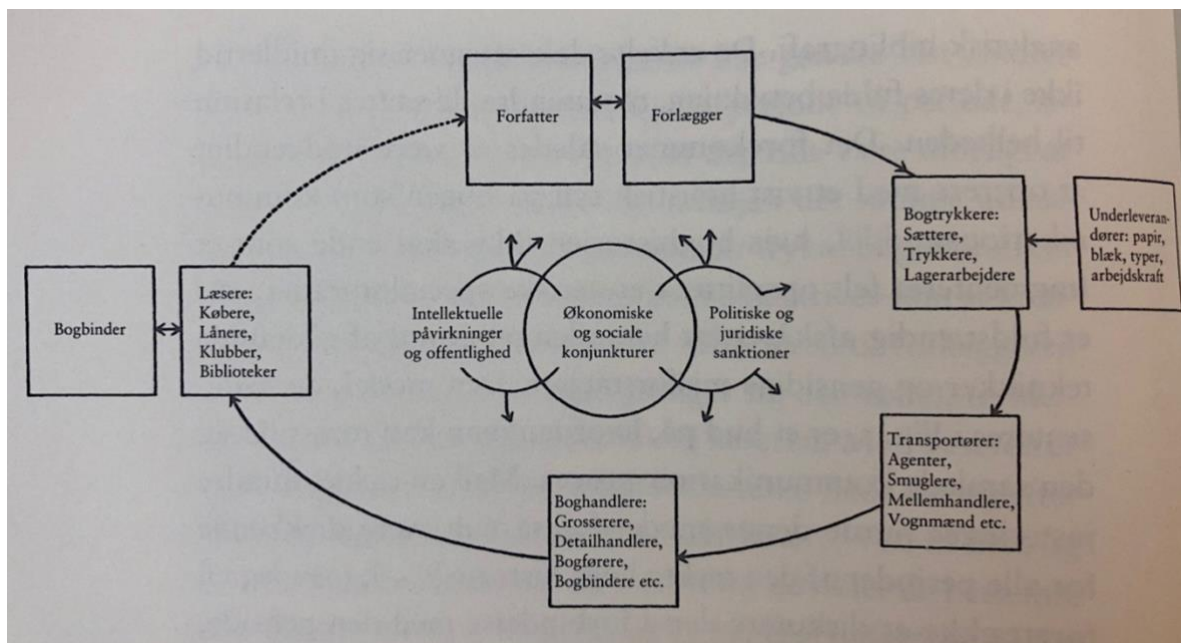
I artiklen udvikler Darnton et kommunikationskredsløb, hvor han forsøger at illustrere, hvor mange forskellige instanser en tekst skal igennem, fra den forlader forfatteren, til den ender hos læseren. Kredsløbet er hans forsøg på at skabe en analysemodel inden for boghistorie. En af Darntons vigtigste pointer med kredsløbet er, at lige meget hvilket punkt i kredsløbet en historiker beskæftiger sig med, skal man have in mente, at dette ene punkt altid vil indgå i en større sammenhæng. Appel kalder Darntons model ”en oversigt over relationer mellem agenter på bogmarkedet; mellem forfatter og forlægger, forlægger og trykker osv. Men pointen er naturligvis at disse relationer har betydning, for såvel kredsløbets aktører, som for selve de trykte produkter”.⁶³

Den moderne boghistorie kan tilbyde noget, som den ældre ikke kan, nemlig det tværfaglige perspektiv. Det er en væsentlig årsag til, at jeg har valgt at bruge Darntons model over en bogs livscyklus. Ikke blot fordi, den har været banebrydende, og stadig står som en af grundlæggerne til moderne boghistorie. Men også fordi jeg selv, som tværfaglig studerende med en kombination af fagene af dansk og historie, ser et stort potentiale i den tværfaglighed som den moderne boghistorie kan tilbyde. I følgende afsnit vil jeg vise, hvordan Darntons oprindelige kommunikationskredsløb så ud, og forklare hvordan jeg har valgt at bruge det i specialets analyse.

⁶² Den engelske bibliograf D.F Mckenzie og den franske Roger Chartier har også bidraget væsentligt til udviklingen af den moderne boghistorie. McKenzie opfordrede de angelsaksiske bibliografer til ikke længere blot at se bogen som et fysisk objekt, men også se på teksten. Hans tilgang kendes i dag som litteratursociologi. Chartier arbejder inden for Annalesskolen. I Chartiers eget hovedværk *L'Ordre des livres. Lecteurs, auteurs, bibliothèques en Europe entre XIVe et XVIIIe siècle* (1992) undersøger han bøgernes orden, nærmere bestemt ” (...) skriftkulturens historie og de grundlæggende kulturelle praksisser (læsning, skrivning og arkivering)”. Bjerring-Hansen og Jelsbak 2010, 15 +16+17.

⁶³ Appel 2001, 21.

Darntons kredsløb

Figur 1 - Darntons kommunikationskredsløb.⁶⁴

Overstående figur viser Bjerring-Hansens og Jelbaks oversættelse af Darntons oprindelige kommunikationskredsløb. Jeg har valgt at bruge kommunikationskredsløbet i mit speciale, da Darntons models tilbyder en overskuelige måde at samle, hvad der ellers kunne ligne en række vilkårlige oplysninger omkring en bestemt udgivelse. Modellen giver mulighed for at undersøge en lang række emner, der alle kredser omkring en bogs udgivelse, og ikke mindst hvordan disse emner kan påvirke hinanden.

Som det fremgår af modellen, har kredsløbet seks overordnede punkter. Foruden disse findes de tre faktorer i midten af kredsløbet, som også har potentiale for at påvirke kredsløbet. Desuden har punkt tre og seks fået en ekstra boks på. Pilene illustrerer, hvordan hvilke elementer kan påvirke hinanden. Det er værd at bemærke, at pilen mellem læsere og forfatteren, modsat de øvrige pile, er stippet. Det skyldes, at forfattere ofte selv er læsere. Dermed vil forfatteren ofte blive påvirket af, hvad de selv læser, som så igen påvirker deres arbejde.⁶⁵ På den måde hænger hele kredsløbet sammen. Det er Darntons overbevisning, at modellen med mindre tilpasninger vil kunne bruges på

⁶⁴ Bjerring-Hansen og Jelsbak 2010, 48.

⁶⁵ Darnton 1982, 67.

enhver bog siden bogtrykkerkunstens begyndelse.⁶⁶ Her må jeg dog indvende, at bogens alder spiller en stor rolle for, hvilke punkter der giver bedst mening at undersøge. Derfor vil jeg i det følgende uddybe, hvorfor særligt punkterne fire og fem påvirkes af bogens alder.

Darnton lægger an til, at man under punkt fire, kan analysere emner som agenter, smuglere, mellemhandlere, vognmænd etc.⁶⁷ Under punkt fem, boghandlere, foreslår Darnton, at man kan undersøge, hvordan en boghandler eksempelvis har udvalgt og solgt bøger.⁶⁸ Forslag, der giver mening, når man medtænker Darntons eget eksempel af modellen.

Darntons eget eksempel er Voltaires *Questions sur l'Encyclopédie* fra det 18. århundrede. Voltaires værk var ved udgivelsen forbudt i Frankrig, men var dog stadig mulig at købe hos boghandleren Isaac-Pierre Rigaud fra Montpellier.⁶⁹ Rigaud beskrives som en snu og dygtig boghandler, og han skaffede værket hjem til sine kunder fra Schweiz.⁷⁰ Men det var en kompliceret vej fra trykkeren til boghandleren. Den mest sikre rute fra Schweiz til Frankrig var også den mest besværlige. Ruten betød eksempelvis, at bøgerne skulle håndteres af adskillige mellemænd som speditører, pramdragere, vognmænd, indehavere af transitstationer, skibskaptajner og dokarbejdere.⁷¹ De mange mellemænd var nødvendige, da der var tale om ulovligt materiale. Dette eksempel viser en vigtig del af værkets udgivelseshistorie og bidrager derved til den boghistoriske analyse. I Darntons eksempel er det altså enormt relevant at undersøge punkt fire og fem. Men som jeg nu vil vise i min egen udgave af kommunikationskredsløbet, vil der være punkter, der ikke altid er lige relevante.

I det følgende afsnit vil jeg forklare den tilgang til analysen af *Den afrikanske farms* udgivelseshistorie, som jeg gør brug af i nærværende speciale. Det er, som allerede nævnt, en tilgang, som tager afsæt i en revideret udgave af kommunikationskredsløbet, som er tilpasset en bog udgivet i anden halvdel af det 20. århundrede.

⁶⁶ Ibid. 67.

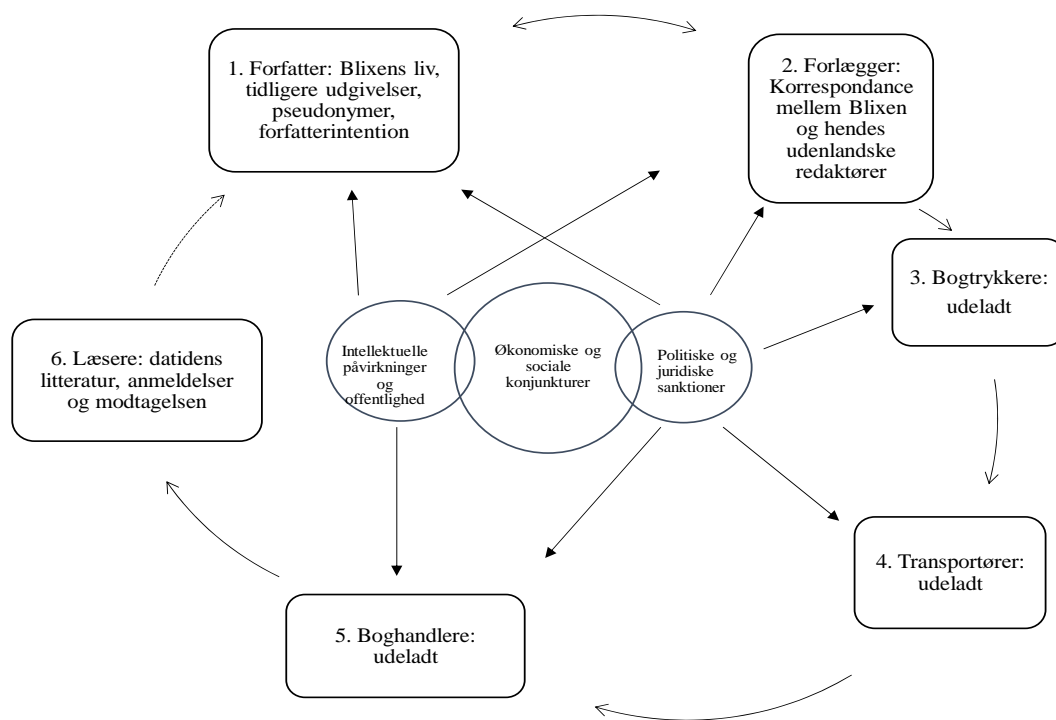
⁶⁷ Darnton 1982, 68 (står i hans model)

⁶⁸ Ibid. 78.

⁶⁹ Ibid. 69.

⁷⁰ Ibid. 69-70.

⁷¹ Ibid. 72.

Figur 2 Revideret kommunikationskredsløb udarbejdet til analyse af *Den afrikanske Farm*.

Metode

Som jeg tidligere skrev, så er det Darntons overbevisning, at modellen med mindre tilpasninger, vil kunne bruges på enhver bog siden bogtrykkerkunstens begyndelse.⁷² Et par mindre tilpasninger, har også været nødvendige at foretage i min brug af kredsløbet. Jeg finder det meget sandsynligt, at lige meget hvilken bog, man vælger, vil man aldrig kunne skrive lige meget under hvert punkt i kredsløbet. Undersøgelsens omfang afhænger altid af mængden af tilgængeligt kildemateriale. Problemformuleringen og problemstillingerne i mit speciale kredser om bogens tilblivelse og udgivelse, derfor vil punkterne et og to vægtes højest i analysen.

Det første punkt i det reviderede kommunikationskredsløb er forfatteren. Her har jeg valgt at undersøge forskellige ting om Karen Blixen. For at kunne forstå bogen, det hele kredser om, er det vigtigt at kende til forfatteren. Derfor bliver der i specialet brugt plads på at beskrive Blixens vej til anerkendt international forfatter. Blixens forfatterintention med bogen vil blive behandlet, ligesom

⁷² Darnton 1982, 67.

det vil blive undersøgt, hvorfor hun udgiver *Den afrikanske Farm* under eget navn, når hendes tidligere udgivelser har været udgivet under pseudonym.

Andet punkt er forlæggeren. Eftersom en forlægger har indflydelse på den endelige udgave, som en bog udgives i, er det vigtigt at se på samarbejdet mellem forlæggere og forfatteren. Det er også derfor, at pilen går begge veje mellem de to punkter. Der er tale om et samspil. Under dette punkt vil specialet behandle samarbejdet mellem Blixen og hendes engelske og amerikanske redaktører. Her findes en længere brevkorrespondance mellem de tre, som belyser deres samarbejde fra bogen blot var en idé til dens udgivelse. Om samarbejdet med den danske redaktør findes der desværre ikke nogen kilder; derfor er samarbejdet mellem Blixen og hendes udenlandske forlag desto mere vigtige, fordi de kan vise, hvordan manuskriptet udviklede sig. Da Blixen arbejdede på det danske og engelsksprogede manuskript samtidigt, må vi antage, at de rettelser og meninger, hendes udenlandske redaktører påpeger i deres korrespondance, også påvirker den danske udgave.

Tredje, fjerde og femte punkt er udeladt i specialet. Med udgangspunkt i *Den afrikanske Farm*, som er fra 1937, er punkterne ganske enkelt ikke aktuelle i samme omfang. Selvom jeg har valgt punkt tre og fire fra grundet af bogens udgivelsesår, kunne jeg godt have set nærmere på punkt fem. Jeg har dog valgt at udelade punkt fem, da jeg ikke finder det relevant i forhold til at besvare min problemformulering, da jeg her koncentrerer mig om omstændighederne for bogens udgivelse.

Det sjette og sidste punkt er læsere. Under dette punkt vil specialet undersøge bogens modtagelse ved at se på salgstal og anmeldelser. Bogen vil også blive sat ind i litteraturhistorisk kontekst her.

Punkterne i midten repræsenterer elementer som potentielt kan påvirke andre punkter i kredsløbet. Når ”Intellektuelle påvirkninger og offentlighed” er nævnt som et punkt, vurderes det, at dette kunne forekomme i form af feedback Blixen får fra søsteren Ellen, den tidligere kontakt med Gyldendal og Georg Brandes, inden hun udgav bøgerne.

I analysen er elementerne ”Økonomiske og sociale konjekture” og ”Politiske og juridiske sanktioner” repræsenteret i form af afsnittet om Blixens tid i Kenya. Tiden i Kenya er ikke kun inspirationsbaggrunden for *Den afrikanske Farm* og derfor relevant at behandle. Da Blixen opholder sig i Afrika, bliver hendes liv netop påvirket af begge elementer i form af 1. Verdenskrig og 1920’ernes økonomiske op- og nedture, som kulminerede med børskrakket i 1929. Disse internationale begivenheder havde stor indflydelse på det liv og de udfordringer, Blixen og andre kolonister oplevede i den afgrænsede periode 1914-1931. Således er min analyse opbygget omkring min reviderede udgave af kommunikationskredsløb.

Analyse

Forfatteren: Blixens liv og opvækst

Med specialets metode og teori på plads kan vi nu bevæge os videre til kernen, analysen. Vi starter ud med punkt et i kommunikationskredsløbet, forfatteren.

Følgende afsnit er ikke tænkt som en udtømmende biografi, men en kort introduktion til Blixens liv. Afsnittet skal belyse Blixens liv med udgangspunkt i, hvordan hun havnede i Kenya, og hvorfor hun blev forfatter, for efterfølgende at kunne besvare spørgsmålet omkring omstændighederne for udgivelsen

Karen Blixen blev født som Karen Christentze Dinesen på Rungstedlund i 1885 som andet barn af Ingeborg (f. Westenholz) og Wilhelm Dinesen. Blixen forældre stammede begge fra familier, der var både velansete og velhavende. Ingeborg var født på Matrup, et gods Blixen morfar, storkøbmanden og finansminister Ragnar Westenholz, havde købt efter at have tjent en formue i London. Familien Dinesen ejede en herregård på Djursland, og familiens mænd gjorde ofte karriere inden for hæren, både i ud-, og hjemland.⁹⁷ Faderen, Wilhelm (1845-1895), var tidligere officer i krigen i 1864 og havde været i den franske hær under kommunardopstanden. Han yndede at rejse og tilbragte en periode i USA blandt indianere fra 1872-74. Faderen var også forfatter og havde blandt andet udgivet under pseudonymet Boganis, hvorunder han udgav *Jagtbreve* om tiden i USA. Det er vist ikke for meget sagt, at Blixen brugte meget af sit liv på at følge nogle af faderens fodspor – blandt andet som forfatter, men også hendes udlængsel ligner faderens.⁹⁸

Familien kaldte hende aldrig andet end Tanne, et navn hun sidenhen holdt fast i, når hun skrev breve til familien. Frem til 1895 bestod familien af forældrene samt børneflokket på fem; tre piger og to drenge. Men som 10-årig mistede Tanne sin far, da han begår selvmord.⁹⁹ Faderen efterlod intet afskedsbrev, der kunne forklare hans valg.

Efter faderens død blev Blixen opdraget af sin mor, dennes ugifte søster, kaldet Moster Bess samt sin mormor. Mosteren og mormoren boede tæt på Rungstedlund. Blixen og hendes søstre blev hjemmeundervist, mens hendes brødre fik en uddannelse uden for hjemmet. Blixen bliver beskrevet som et kreativt barn, der skrev og tegnede fra en tidlig alder. Hun modtager tegneundervisning og

⁹⁷ "Karen Blixens liv" <https://blixen.dk/liv-forfatterskab/karen-blixens-liv/barn-ungdom/>, 27/2-2020

⁹⁸ Kjældgaard 2006, 245. Et forhold Christian Braad Thomsen undersøger i bogen *Boganis' gæstebud. Fadersporet i Karen Blixens liv og værk* fra 2010.

⁹⁹ Ibid. 244.

blev i 1903 optaget på Kunstakademiet i København, ligesom hun gik på malerskole i Paris i nogle måneder som ung. Hun færdiggjorde dog ingen af disse uddannelser.¹⁰¹

Som forfatter debuterede hun i 1907 med fortællingen ”Eneboerne” som udkom i tidskriftet *Tilskueren* i august måned. Samme år i oktober optræder fortællingen ”Pløjeren” i *Gads danske Magasin*, og i januar 1909 trykkes ”Familien de Cats” i *Tilskueren*. Alle fortællinger udkom under pseudonymet Osceola.¹⁰² Blixen forsøger sig altså tidligt som forfatter, men hendes fortællinger vækker ikke den store opsigt, og forfatterdrømmen skrinlægges.¹⁰³ Ikke desto mindre er disse tidlige udgivelser relevante, da de fortæller os noget om Blixens forfatteridentitet, der altså blev grundlagt i hendes tidligere 20’ere.

I sin ungdom flakkede Blixen meget omkring. Hun færdiggjorde, som nævnt, aldrig sin uddannelse på Kunstakademiet, og hun rejste rundt i Europa med sine søskende og veninden Daisy Grevenkop-Castenskiold.¹⁰⁴ Trods det at Blixen ikke var født med en titel eller direkte ind i aristokratiet, færdedes hun der. Det var i den vennekreds, at hun mødte sin kommende ægtemand, hendes svenske halvfætter Baron Bror Blixen-Finecke. I december 1912 forlovede det unge par sig.¹⁰⁵

Parret ønskede hverken at bosætte sig i Danmark eller Sverige, og valget faldt på Kenya. Med Karens families penge i ryggen rejste Bror Blixen først til kolonien, hvor han købte en kaffeplantage. Karen satte selv kursen mod Kenya i december 1913, og da hun nåede frem i januar 1914, blev det unge par gift med det samme.¹⁰⁶ Parret forsøgte de næste godt syv år at få kaffefarmen til at blive en profitabel forretning. Dog uden held. Aktieselskabet bag farmen, Karen Coffee Company Co. Ltd., blev aldrig en succes. Farmen lå helt enkelt for højt til at dyrke kaffe, og selskabet måtte konstant overføre flere penge til farmen.¹⁰⁷ Ligesom farmen var en konstant kamp, blev ægteskabet heller ikke succes. I 1921 blev ægteparret separeret, og Bror Blixen afskediget fra farmen., hvorefter Karen Blixen overtog driften. Først i 1925 blev parrets skilsmisse en realitet.¹⁰⁸ Blixen forsøgte selv at redde farmen, men i 1931 blev farmen solgt på en tvangsauktion, og Blixen rejste hjem til Danmark.¹⁰⁹ Hun bosatte sig ved sin mor i sit barndomshjem, Rungstedlund.

¹⁰¹ Kjældgaard 2006, 245.

¹⁰² Ibid. 245.

¹⁰³ ”En kronologi” <https://blixen.dk/liv-forfatterskab/karen-blixens-liv/en-kronologi/>, hentet 27/2-2020

¹⁰⁴ Ibid.

¹⁰⁵ Kjældgaard 2006, 245.

¹⁰⁶ ”En kronologi”

¹⁰⁷ Kjældgaard 2006, 246.

¹⁰⁸ ”En kronologi”

¹⁰⁹ Ibid.

Blixens fremtid så ikke lys ud. Hendes drøm om den afrikanske farm var knust, og hendes helbred var skrøbeligt grundet mange års kviksølvbehandling mod syfilis. Men Blixens tidligere forfatterdrøm var ikke død. Blixen havde skrevet en række små fortællinger, mens hun boede i Kenya. De fortællinger besluttede hun sig for at skrive færdige og få udgivet.

I foråret og sommeren 1932 havde fortællingerne taget så meget form, at Blixen begyndte at undersøge mulighederne for at få dem udgivet. Blixen forsøgte at få dem udgivet i både England og USA, men det var ikke så nemt. Det blev broderens, Thomas Dinesen, brev til den amerikanske romanforfatter Dorothy Canfield Fisher (1879-1958), der satte skub i tingene. Canfield Fisher var en bekendt af Moster Bess, og Thomas havde mødt hende nogle år før i Danmark. Derfor skrev Thomas til hende i sommeren 1932, eller rettere Thomas stod som afsenderen, men Blixen havde skrevet en kladde til brevet, som broderen skulle rette sig efter.¹¹⁰ I brevet blev vedlagt de fire fortællinger. Thomas skrev, at Blixen ønskede at udgive fortællingerne som en bog i England, men at hun først ville prøve, om hun kan få et par af dem i et tidsskrift i enten England eller USA.¹¹¹ Canfield Fisher kontaktede flere af sine venner i forlagsbranchen, deriblandt Robert K. Haas på forlaget Harrison Smith and Robert Haas. Alle sagde på daværende tidspunkt nej med verdensøkonomien som begrundelse. Det amerikanske børskrak i 1929 satte sine spor i 1930'ernes økonomi og påvirkede dermed Blixens mulighed for at få udgivet sine fortællinger¹¹². Canfield Fisher mente i øvrigt også, at fortællingerne ville egne sig bedre som bog end som en slags noveller i et tidsskrift.¹¹³ Haas kunne dog ikke glemme fortællingerne og kontaktede Blixen i foråret 1933 med et, ifølge Lasson, ikke "synderlig fordelagtigt kontrakttilbud (...)" som Blixen tog imod.¹¹⁴

Sådan fik Blixens sin første udgivelse i stand, og med den startskuddet til en internationalt gennembrud som forfatter. *Seven Gothic Tales*, som fortællingerne kom til at hedde på engelsk, udkom i 1934 i USA under navnet Isak Dinesen. Bogen blev inden udgivelsen udvalgt som Book-of-the-Month, noget som historiker Grethe Rostbøll beskriver, medvirkede til bogens succes, da det fungerede som et kvalitetsstempel.¹¹⁵

Med *Seven Gothic Tales* var vejen som forfatter skabt for Blixen. Isak Dinesen og Baronesse Blixen var nu kendte navne i litterære kredse. I dag er Blixens forfatterskab kendt under flere navne; næste afsnit vil belyse hvordan det gik til.

¹¹⁰ Lasson i Karen Blixen I Danmark. Breve 1931-62. Bind 1, 1996, 83.

¹¹¹ Ibid. 83.

¹¹² Kishlansky, Geary & O'Brien 2010, 609-610

¹¹³ Lasson i Karen Blixen I Danmark. Breve 1931-62. Bind 1, 1996, 90.

¹¹⁴ Ibid. 90.

¹¹⁵ Rostbøll 2005, 25.

Karen Blixens liv og hendes mange navne

Blixen associeres med mange navne. Dette skyldes blandt andet hendes valg om at udgive under tre forskellige pseudonymer igennem hendes tid som forfatter. Blixen valgte helt bevidst at udgive sin første bog under et pseudonym. *Den afrikanske Farm* udkom under navnet Karen Blixen i både Danmark og England, men i USA var det fortsat under pseudonymet Isak Dinesen. Hvad var baggrunden for dette valg? I det følgende afsnit vil Blixens brug af pseudonymer blive undersøgt; hvilke brugte hun og hvorfor. I et forsøg på at forstå Blixens intentioner for disse valg vil en række interviews, hvor Blixen udtaler sig om emnet, blive gennemgået. Analysen fortages med kredsløbets første punkt, forfatteren, in mente.

Karen Christentze Dinesen. Tanne. Baronesse Karen von Blixen-Finecke. Isak Dinesen. Osceola. Tania Blixen. Karen Blixen. Pierre Andrézel. Den gamle talemåde siger ”Kært barn har mange navne”, og det havde Blixen også. Således er hun stadig kendt under flere forskellige navne, alt efter hvor man befinder sig i verden. Herhjemme kender vi hende bedst som Karen Blixen, navnet hun udgav *Syv fantastiske fortællinger* og hendes efterfølgende bøger under på dansk. Dog med en enkelt undtagelse, *Gengældelsens veje* fra 1944, som blev udgivet under pseudonymet Pierre Andrézel. ¹¹⁶

At skrive under pseudonym var, som jeg allerede har været inde på, intet nyt for slægten Dinesen. Blixens første skrivelser blev udgivet under navnet Osceola, et navn hun valgte fra faderens udgivelse *Jagtbreve*.¹¹⁷ Faderen, Wilhelm Dinesen udgav i 1872 *Paris under Kommunen* og *Jagtbreve* under pseudonymet Boganis i perioden 1889-1892.¹¹⁸ Da Blixens søster, Ellen (gift Dahl), udgav en række småfortællinger, *Parabler*, i 1929, var det ligeledes under et pseudonym, Paracelsus.¹¹⁹ Familien Dinesens inspiration til deres pseudonymer kom fra forskellige steder. Wilhelm Dinesen eget pseudonym, Boganis, stammede fra hans tid blandt indianerne i 1870'erne.¹²⁰ Ellens inspiration til hendes pseudonym fandt hun, ifølge Buk-Swienty, i ” (...) den schweiziske renæssancelæge, alkymist og astrolog Theophrastus von Hohenheim”.¹²¹ Som før nævnt, hentede Blixens navnet Osceola, fra faderens skrivelser om sin tid i USA med indianere.

¹¹⁶ Blixen vedkendte sig først bogen i 1956. Hun indrømmede at hun helst ikke ville stå ved romanen, fordi hun kun have skrevet den da hun manglende penge, Montagu i Brundbjerg 2000, 262-263

¹¹⁷ Kjældgaard 2006, 244.

¹¹⁸ Kjældgaard 2006, 245.

¹¹⁹ ”Ellen Dahl” <http://danskforfatterleksikon.dk/1850/DEllenDahl.htm>, hentet 27/2-2020 + Buk-Swienty 2019, 617

¹²⁰ Kjældgaard 2006, 244.

¹²¹ Buk-Swienty 2019, 617.

Pseudonymet Isak Dinesen, som Blixen er kendt under i den anglo-amerikanske litteratur, er afledt af familienavnet samt biblen. Om navnet Isak skriver Blixen i et brev til Haas: "I chose the name of Isak for the sake of the verse of the Genesis, 21.6 (...)"¹²² Da *Seven Gothic Tales* skulle udkomme i England, altså efter at hun var afsløret som forfatteren, holdt Blixen fast i at udgive den under Isak Dinesen.¹²³ Men hvorfor valgte Blixen at udgive under pseudonym blot for at offentliggøre den rigtige forfatter senere? En række interviews afslører nogle af Blixens tanker bag dette valg.

Isak Dinesen

Da Blixens første bog *Seven Gothic Tales* skulle udgives i USA, insisterede hun på, at det skulle være under et andet navn end hendes eget. Dette var stik imod redaktørens og forlagets anbefalinger. Forlagets direktør, Robert Haas bad hende flere gange om lov til at markedsføre hende under hendes sande navn.¹²⁴ Da bogen endelig udkom, gav Blixen efter. Der gik således mindre end en måned fra udgivelsen af *Seven Gothic Tales*, til at det blev afsløret, først i USA og sidenhen herhjemme, at Isak Dinesen var et pseudonym for baronesse Karen von Blixen-Finecke. Det var direktøren på forlaget i USA, Robert Haas, der offentliggjorde Isak Dinesens rigtige identitet.

Nyheden om mennesket bag pseudonymet Isak Dinesen, blev først offentliggjort den 23. april 1934 i *New York Herald Tribune*.¹²⁵ Nyheden spredte sig herefter til Danmark, hvor *Politiken* afslørede navnet. Det var dog ikke *Politiken*, men derimod *Berlingske Tidende*, der fik det første interview med Blixen den 30. april 1934. Interviewet fandt sted over telefonen. I interviewet væver Blixen frem og tilbage og både fast- og afslår, at hun står bag pseudonymet Isak Dinesen.¹²⁶ Grethe F. Rostbøll har forsket i og udgivet en bog om Blixens amerikanske og engelske udgivelser. Rostbøll har fundet frem til en række årsager, der kan kaste lys over Blixens beslutning og ønske om at blive udgivet under et pseudonym. Hun forklarer blandt andet, at Blixens valg af pseudonymet Isak Dinesen, skyldtes et ønske fra hendes side om at være tæt knyttet til faderen – både hans slægt Dinesen, men også hans brug af pseudonymet Boganis. Yderligere havde Blixen et ønske om at have en form for ironisk distance til offentligheden og skjule sig bag en maske.¹²⁷

Men hvordan forklarer Blixen selv beslutningen om pseudonymet? Det skete første gang dagen efter afsløringen, hvor *Berlingske Tidende* bringer et interview med Blixen, hvor hun fortæller om

¹²² Rostbøll 2005, 23.

¹²³ Ibid. 29.

¹²⁴ Ibid. 23-24.

¹²⁵ Brundbjerg 2000, 11.

¹²⁶ Manicus 1934 "Isak Dinesen fortæller om sin amerikanske succesbog" *Berlingske Tidende* 1/5 1934 i Brundbjerg 2000, 13.

¹²⁷ Rostbøll 2005, 24.

beslutningen. I interviewet fremgår det, at Blixen er ked af, at hendes sande identitet er blevet røbet: ”Når jeg har valgt at skrive under pseudonym, er det, fordi jeg har mine grunde dertil. (...). Selv tog jeg pseudonym, fordi jeg ikke personligt ønsker at blive blandet ind i forfatterskabet. Jeg vil ikke stå til regnskab for det, Isak Dinesen skriver”.¹²⁸ Friheden til at kunne skrive uden at skulle stå til regnskab er noget Blixen flere gange begrundet brugen af pseudonymet med. I et andet interview, med *Politiken* 1. maj 1934, uddyber hun sin begrundelse. Journalisten spørger ind til beslutningen om at udgive under pseudonym, og Blixen forklarer:

”Af samme grund som min fader skjulte sig bag det opfundne navn *Boganis*, da han skrev sine jagtbreve i *Politiken*. Han havde skrevet adskillige ting under sit navn, *Wilhelm Dinesen*, og det stod han selvfølgelig fuldt ud til regnskab for. Men i jagtbrevene ytrede han sig frit, lod fantasien råde eller kritiserede mænd i offentlige forhold. Han ville ikke have folk til at spørge: Mener De nu virkelig det kaptajn Dinesen, eller har De selv oplevet den historie, vi læste i avisen i morges. Det var nødvendigt for ham at gå ukendt omkring. De mener, at spørgsmålet og diskussionen kan lægge så store byrder på en skribent, at han til slut ikke kan skrive umiddelbart, hvad han føler og tænker? Det er netop, hvad jeg mener”.¹²⁹

I samme interview forklarer Blixen også, at hun aldrig havde regnet med at pseudonymet ville blive afsløret i Danmark.¹³⁰ I de efterfølgende år udtrykker Blixen ved flere lejligheder, at det aldrig var hendes intention at blive afsløret som Isak Dinesen, og at hun havde foretrukket at kunne blive ved med at være anonym.¹³¹

Udgivelsen af Den afrikanske Farm under navnet Karen Blixen

Beslutningen om at skrive under pseudonym er noget Blixen blev udspurgt om resten af hendes dage. Særligt dukkede spørgsmålet op, da *Den afrikanske Farm* udkom i Danmark under navnet Karen Blixen. Ifølge Blixen var der en helt særlig grund til dette. I et tv-interview med DR fra 1960, forklarede hun sine bevæggrunde:

¹²⁸ Manicus 1934 ”Isak Dinesen fortæller om sin amerikanske succesbog” *Berlingske Tidende* 1/5 1934 i Brundbjerg 2000, 14.

¹²⁹ Jacobsen 1934 ”Den hemmelighedsfulde forfatterinde åbner for sin hemmelighed. Samtale med baronesse Karen Christentze Blixen-Finecke” *Politiken* 1/5 1934 i Brundbjerg 2000, 17.

¹³⁰ *Ibid.*

¹³¹ Bla. Federspiel 1935 ”Hos ”Isak Dinesen” alias baronesse Karen Blixen-Fineke” *Hus og Frue* 25/10 1925 i Brundbjerg 2000, 40

"Nu har De jo udgivet et stort antal af Deres fortællinger under navnet Isak Dinesen. Hvordan er det gået til, at De har valgt at skrive under pseudonym? Åh, jeg ville så forfærdelig gerne have kunnet blive ved at være anonym. Jeg synes, det er en herlig ting. Men jeg tror, det er meget vanskeligt, om det overhovedet lader sig gøre. Jeg synes, det ville være meget meget behageligere. Ja - *Karen Blixen* - jeg var jo nødt til at skrive "Den afrikanske Farm"; der fremgik det jo tydeligt, hvem det var; det var jeg jo nødt til at stå ved. Men eventyr og fortællinger ville jeg meget gerne bestandig have kunnet skrive under et pseudonym; men det gik ikke! Jeg blev opsporet, og de fandt ud af, hvem det var".¹³²

Citatet underbygger ikke blot Blixens tidligere udtalelser om, at hun ønskede at forblive anonym, men forklarer også, hvorfor hun valgte at udgive *Den afrikanske Farm* under eget navn. En beslutning, som giver ganske god mening. Hun vidste, at chancen for at blive afsløret, hvis hun udgav *Den afrikanske Farm* under et andet pseudonym, ville være stor. Ikke blot var hun blevet afsløret som Isak Dinesen, noget hun ikke havde planlagt, men de, som kendte hende, ville også kunne genkende scener fra bogen. Derfor var det et klart valg, at den skulle udgives under navnet Karen Blixen. Men hvorfor udkom den så i USA med Isak Dinesen angivet som forfatter? Noget kan tyde på, at forklaringen er så simpel som en kommunikationsfejl. Rostbøll lufter ideen om, at Blixen aldrig selv får drøftet forfatternavnet med Haas, fordi hun tror, at hendes engelske redaktør, Huntington, har taget sig af det. Huntington har da også nævnt det for Haas i et brev fra den 12. november 1937, men Huntington formulerer det, som at valget er op til Haas.¹³³ Da bogen er udkommet i 1938, skrev Blixen følgende til Haas: "I am very pleased with the American edition of my book, although I should have preferred it to appear under my own name, as in England, but I suppose this was done from editorial motives, and may be a better thing in America".¹³⁴

Noget kan altså tyde på, at det ikke var Blixens egen idé at holde fast i navnet Isak Dinesen i USA, men derimod hendes redaktør Haas. Jeg har ingen kilder fundet, der har kunnet belyse det nærmere, men det er ikke usandsynligt, at Haas, som Blixen selv spekulerer i, har holdt fast i det nu kendte forfatternavn, Isak Dinesen, helt bevidst.

¹³² Radio samtale med Niels Birger Wamberg, optaget 1960, trykt som tekst i Brundbjerg 2000, 342.

¹³³ Rostbøll 2005, 45.

¹³⁴ Lasson i Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-62. Bind 1, 1996, 274.

Forfatterintention: Blixens bevæggrunde

I et interview med *Politiken*, da *Syv fantastiske Fortællinger* udkom i 1935, blev Blixen spurgt om, hvorvidt hun havde tænkt sig at skrive en bog mere. Blixen svarede; ”Ja, det vil jeg nok, denne gang prøver jeg måske med Afrika. Jeg vil fortælle det ganske, som det var, eller rettere som jeg syntes, det var, mere kan man ikke. Måske vender jeg så senere tilbage til igen at fabulere. Det har sin egen charme”.¹³⁵

Udsagnet om, at hun ønskede at skrive om virkelige oplevelser, holdt Blixen fast igennem flere interviews. Både før og efter bogen udgivelse.¹³⁶ Mens Blixen skrev på *Den afrikanske Farm*, henvendte hun sig også til flere bekendte for at få bekræftet forskellige hændelser. Marianne Juhl fortæller, at Blixen i slutningen af 1935 havde opsøgt morbroren Aage Westenholz – den tidligere formand for bestyrelsen af Karen Coffee Company Co. Ltd. – for at få deres korrespondance omkring farmen udleveret som kilder til en kommende bog. Onklen var død uden at have taget en beslutning, og hans søster, Moster Bess, fik ansvaret for at tage en beslutning. ”På den Westenholz’ske slægts vegne bestemte hun da, ”efter at have tilbragt en søvnløs nat”, at brevene *ikke* skulle udleveres til Karen Blixen.¹³⁷ Juhl skriver også, at ”det er en udbredt opfattelse blandt Aage Westenholz’ arvinger, at Karen Blixen i virkeligheden ønskede at tilintetgøre den bevarede korrespondance”.¹³⁸

Dette var dog ikke den eneste form for research, Blixen gjorde i forbindelse med, at hun skrev bogen. Hun henvendte sig også til sin ven i Kenya, farmeren og nordmanden Gustav Mohr, med hvem hun havde holdt kontakten, efter hun flyttede tilbage til Danmark. De udvekslede løbende breve om mange forskellige emner frem til hans død i december 1936. I juli 1936 beder hun ham om hjælp til at få taget nogle kopier af de artikler, der blev bragt lokalt i avisen under det, hun kalder ”Kitosh-Affæren”. Hun havde selv haft dem, men desværre fået smidt dem væk. Hun bad ham også om at undersøge, hvordan loven var i landet, dengang hun var bosat der, angående at have en ”Kyama” på farmen.¹³⁹ Var det mon noget, man skulle have en tilladelse til.¹⁴⁰ Blixen får også fortalt Mohr, hvorfor disse informationer var vigtige for hende at få: ”Jeg beder Dem ikke om disse Ting uden at vide, at det kommer til at gøre Dem Bryderi. Men man *kan jo ikke* skrive en Bog uden

¹³⁵ Bonnesen ”Rungsted og Afrikas lyksaligheder – En samtale med Isak Dinesen” *Politiken* 10/9 1935 i Brundbjerg 2000, 38

¹³⁶ F.eks. Taaning ”Isak Dinesen vil skrive sandheden om de sorte” *Berlingske Aftenavis* 3/12 1935 Brundbjerg 2000, 42, Black ”Isak Dinsen bliver til Karen Blixen” *Berlingske Tidende* 3/10 1937. i Brundbjerg 2000, 43

¹³⁷ Efter oplysning til Frans Lasson af cand. polit fru Ellen Skjerbæk, Aage Westenholz’ datter. Trykt i Juhl 1984, 40 +

¹³⁸ Juhl 1984, 40.

¹³⁹ ”Kyama” er de indfødtes egen form for råd der træffer lovgivende bestemmelser. Blixen kalder det i et brev til hendes mor for en ”native Domstol” i Karen Blixen i Afrika. En brevsamling, 1914-31, bind 2. 2013, 663

¹⁴⁰ Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-61, bind 1. 1996, 217.

at have den Tro, at den skal have nogen Værdi, saaledes at man ogsaa ret frækt, ja, paa en Maade med god Samvittighed gør de Mennesker Ulejlighed, om hvem man tror at de er ens virkelige Venner og har Evne til Forstaaelse".¹⁴¹

I september kontaktede hun Mohr igen, denne gang vedrørende at andet emne hun manglede information om. Hun ønskede at vide, hvad Masaierne rolle i første verdenskrig havde været:

"(...) Passer det, at de gerne vilde have været med straks, og at der deraf kom nogen Uro i Reserven, som maatte dæmpes ned? - og at de senere blev kaldet til at være med, men ikke vilde, hvorfor der blev sendt nogle Maskingeværer derned, og nogle af dem skudt? - Hvis dette nu er rigtigt, kan De saa skaffe mig at vide, hvornaar dette fandt Sted, og omtrent hvor mange Mand der blev sendt derned, og omtrent hvor mange skudt? - Det hele vil vel blive omtalt i 10 Linjer i min Bog, men det gælder jo lige meget at holde sig til, hvad man kan staa inde for".¹⁴²

Hvad Blixen sande intentioner med bogen helt og holdent var, vidste hun kun selv. Men man kan ikke benægte, at hun holder fast i, at bogen var sandheden, og at hun gjorde en vis indsats for at støtte op om sin egen hukommelse i skriveprocessen.

Inden opgaven bevæger sig videre til punkt 2, forlæggeren, vil jeg som nævnt tidligere gerne behandle to af kredsløbets punkter i midten, nemlig "Økonomiske og sociale konjunkturer" og "Politiske og juridiske sanktioner". Disse elementer påvirker nemlig "Forfatteren" og "Forlæggeren" i kredsløbet, derfor vil jeg analysere Blixens tid i Kenya, inden specialet bevæger sig videre.

Kenyas historie

Det kommende afsnit vil give et kort overblik over Kenyas historie. Hensigten er at give indblik i, hvad det var for et land, der betød så meget for Blixen, samt at vise hvordan de socioøkonomiske og kulturelle tendenser har betydning for punkterne "Forfatteren" og "Forlæggeren" i analysen.

Afrika, nærmere bestemt Kenya, betød meget for Blixen, hun talte om landet resten af sit liv og drømte om at vende tilbage. Skulle man være i tvivl om Kenyas betydning for Blixen, kan man blot læse første sider i *Den afrikanske Farm* hvor følgende er skrevet "I Højlandene vaagede man om

¹⁴¹ Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-61, bind 1. 1996, 217.

¹⁴² Ibid. 219.

Morgenen og tænkte: Nu er jeg der, hvor jeg skal være".¹⁴⁴ Blixen var bosiddende i landet i årene 1914-31, og da hun måtte forlade landet, var det ikke en nem beslutning. For at give det bedst mulige billede af det land, og den periode hvor Blixen opholdt sig i Afrika, vil dette følgende afsnit ikke kun beskrive de år, hun tilbragte i kolonien, men også tiden inden. Som tidligere påpeget, er der tale om et stærkt afgrænset afsnit for at holde fokus, da landets historie er både lang og rig. Afsnittet er afgrænset til at starte ved briterenes indtog i 1880'erne og slutter i 1930'erne, da Blixen forlader landet permanent. I den periode er en række nedslagspunkter blevet udvalgt. Afsnittet er kronologisk opbygget. Alle disse begivenheder er udvalgt på baggrund af, hvordan de påvirker Blixens liv i kolonien, begivenheder der præger hendes tid der og som senere genfortælles i *Den afrikanske Farm*.

Der er i hele afsnittet valgt at referere til landet som Kenya. Men da Blixen satte sine fødder i landet første gang, blev landet kaldt Britisk Østafrika. Først i 1920 fik landet sit nuværende navn, Kenya.¹⁴⁵

Fra 1888 styrede The Imperial British East Africa et landområde, som med nogle få ændringer er det land, vi i dag kender som Kenya.¹⁴⁶ I 1895 overtog det britiske udenrigsministerium styringen, og de erklærede herefter området for et britisk protektorat.¹⁴⁷ Ifølge historiker Dane K. Kennedy var erhvervelsen af Kenya i første omgang ikke et kalkuleret træk fra briternes side: "Kenya (...) was incidental product of European rivalries, a remote land with few resources to attract interest".¹⁴⁸ Med indlemmelsen af Kenya som protektorat styrede briterne nu et stort område i Østafrika, da Zanzibar og Uganda ligeledes var under britisk ledelse.¹⁴⁹ Kort tid efter overgangen til at være et britisk protektorat, påbegyndtes en jernbane mellem kystbyen Mombasa og Lake Victoria i 1896.¹⁵⁰ Jernbanen stod helt færdig i slutningen af 1901.¹⁵¹ I mellemtiden havde arbejdet skabt jernbanebyen Nairobi. Nairobi blev i 1907 landets nye hovedstad, og det var uden for den, at Blixen bosatte sig i 1914.¹⁵²

Netop jernbanen havde betydning for mængden af nye beboere til kolonien. Jernbanen havde været langt dyrere at bygge end forventet, så for at få penge i kassen igen opfordrede og lokkede det lokale styre med billigt land og arbejdskraft for at få flere europæiske kolonister til at slå sig ned i

¹⁴⁴ Blixen 1937, 10

¹⁴⁵ Men for overskuelighedens skyld, vil landet i følgende afsnit konsekvent blive henvist til som Kenya.

¹⁴⁶ Ochieng 1985, 87 + Mungeam 1966, 1.

¹⁴⁷ Ibid. + ibid.

¹⁴⁸ Kennedy 1987, 12.

¹⁴⁹ Mungeam 1966, 1.

¹⁵⁰ Ochieng 1985, 103.

¹⁵¹ Ibid. 103

¹⁵² Ibid. 108 + Blixen 1937, 11-13

landet.¹⁵³ Især det frodige højland var populært blandt europæerne, og det blev kendt som ”the White Highlands”.¹⁵⁴

Det lykkedes at få flere europæiske kolonister til. I perioden 1901-1910 steg den europæiske befolkning fra 506 til 2654, og i 1914 er tallet oppe på 5438.¹⁵⁵ Blandt de europæiske tilflyttere dominerede især en stor samfundsgruppe, nemlig den britiske overklasse. Kennedy uddyber hvorfor, netop den samfundsgruppe søgte væk fra England: ”These were persons of middle - and upper-class backgrounds (termed the "migratory elite" by one scholar), motivated to emigrate (...) because their traditional social standing had deteriorated in a changing Britain (...)”.¹⁵⁶ De nye tider i England betød, at overklassens kronede dage var forbi, og det var ikke lige nemt for alle at tilpasse sig den nye livsstil. Derfor søgte de ud i verdenen. Kennedy påpeger også en anden grund til, at netop denne klasse var i flertal blandt de udvandrende. Det krævede en vis kapital at købe land og starte eksempelvis en farm op.¹⁵⁷ Derfor handlede det ganske enkelt også om, hvem der havde midler, og hvem der ikke havde. Det forlovede par, Karen Dinesen og Bror Von Blixen-Finecke havde ikke selv mange midler, men det havde deres familier. Særligt Karens mødrene side, familien Westenholz, havde succes i pengesager. I 1913/1914 blev Karen Coffee Compagny Co. Ltd. oprettet, og investerede i en farm i Kenya, som Karen og Bror Blixen skulle styre. Bror ankom til landet i 1913, mens Karen ankom i januar 1914. ¹⁵⁸

Selvom 1. Verdenskrig ikke påvirkede kolonierne i Afrika på samme måde som de stridende parter i Europa, havde den alligevel konsekvenser for livet i kolonien. Kenya grænsede op til Tysk Østafrika, og i byerne nær grænsen frygtede man tyskerne.¹⁵⁹ Da nyheden om krigens begyndelse ramte Nairobi, strømmede hvide farmers ind til byen for at melde sig til kamp. I kolonien fandtes hærenheden East African Mounted Rifles¹⁶⁰, en del af King's African Rifles.¹⁶¹ Herudover blev en række forskellige mindre korps med frivillige også oprettet blandt andet Arab Rifles, dannet og ledet af Major Arthur Wavell.¹⁶² En række indiske tropper blev også sendt til landet.¹⁶³ Blixen skriver hjem til sin mor i Danmark, hvordan Bror sammen med en række andre svenskere har

¹⁵³ Maxon 1990, 30.

¹⁵⁴ Ibid. 30.

¹⁵⁵ Gilkær 2007, 120.

¹⁵⁶ Kennedy 1987, 6.

¹⁵⁷ Ibid, , 6.

¹⁵⁸ ”En kronologi ”

¹⁵⁹ Ochieng' 1985, 111.

¹⁶⁰ Ofte forkortet til EAMR.

¹⁶¹ Nicholls 2005, 60.

¹⁶² Ibid. 123 + Ochieng' 1985, 110.

¹⁶³ Nicholls 2005, 121.

oprettet et slags telegrafvæsen, hvor de skulle bringe beskeder mellem byen Kijabe og grænsen til Tysk Østafrika.¹⁶⁴

Krigen påvirkede de civile i landet på flere måder. Alle tyske og østrigske beboere i landet blev anholdt og sendt i fængsel.¹⁶⁵ I breve til moderen beskriver Blixen, hvordan de skandinaviske beboere i landet i flere omgange bliver mistænkt for at holde med fjenden Tyskland.¹⁶⁶ Farmere måtte give deres heste til hæren og fødevarepriserne steg, da folk begyndte at hamstre forsyninger.¹⁶⁷ Kvinderne i kolonien fik også mere at se til efter krigens begyndelse. Nogle indsamlede forsyninger i form af beklædning og fødevarer til tropperne, andre arbejdede på de forskellige hospitaler, der tog sig af soldaterne.¹⁶⁸ De kvinder, hvis mænd havde forladt deres farme for at melde sig til krigstjeneste, måtte nu selv drive farmen med hjælp fra de afrikanske arbejdere, som ikke var blevet indkaldt til hæren som bærere.¹⁶⁹ Alle farmere var ramt, og i et brev hjem fra marts 1917 beklagede Blixen sig også over, hvor svært det var for dem at finde arbejdskraft.¹⁷⁰

Men på trods af flere forsøg lykkedes det aldrig de tyske tropper at erhverve sig hele Kenya, men der fandt flere slag sted. Da både britiske og tyske kolonier grænsede op til Lake Victoria blev en del af kampene også udkæmpet på søen.¹⁷¹ En af de største fjender for soldaterne på begge sider var de sygdomme, som klimaet bød på. Især malaria slog mange ihjel. Tal fra 1917 viser, hvor alvorlig en trussel sygdommen var. På et år blev 40,527 soldater indlagt med malaria og 2,291 af dem overlevede ikke sygdommen. Især indfødte fra højlandet, som ingen erfaring havde med sygdommen, blev hårdt ramt.¹⁷² De indfødte blev, som tidligere nævnt, hvervet som bærere af al hærens udstyr, da terrænet gjorde andre transportmidler umulige. De blev en del af African Carrier Corps, og led store tab i krigen.¹⁷³ Officielle tal siger, at 45,000 mænd fra Kenya døde i krigen, men det er også anerkendt, at disse tal nok ikke kan gøre det, og tallet sikkert er højere, især blandt de indfødte, der deltog.¹⁷⁴

I sine breve hjem skrev Blixen aldrig det helt store om krigen, eller hvordan det påvirkede deres liv. Grunden til Blixens fåmæltighed skyldes sikkert, at kolonien blev underlagt censur fra februar

¹⁶⁴ Karen Blixen i Afrika. En brevsamling, 1914-31, bind 1. 2013, 57.

¹⁶⁵ Nicholls 2005, 120.

¹⁶⁶ Karen Blixen i Afrika. En brevsamling, 1914-31, bind 1. 2013, 95+192.

¹⁶⁷ Nicholls 2005, 120+121 + Karen Blixen i Afrika. En brevsamling, 1914-31, bind 1. 2013, 84.

¹⁶⁸ Nicholls 2005, 123+124.

¹⁶⁹ Ibid. 124.

¹⁷⁰ Karen Blixen i Afrika. En brevsamling, 1914-31, bind 1. 2013, 163.

¹⁷¹ Nicholls 2005, 124

¹⁷² Ibid. 126.

¹⁷³ Ibid. 127.

¹⁷⁴ "The First World War in East Africa", hentet 27/2-2020, <https://www.bl.uk/world-war-one/articles/the-first-world-war-in-east-africa>

1915.¹⁷⁵ Fremadrettet finder man kun et par linjer med bemærkninger om krigen her og der. Oftest skriver hun om, hvor svært censuren gør det for dem at få nogen reelle nyheder om krigen.¹⁷⁶ Da krigen officielt sluttede i 1918, beskrev hun fejringen i et brev til moderen: ”Iaften skal der være stort Fakkeltog og Musik i Nairobi for at fejre Freden. (...). 5000 sorte Soldater skal gaa gennem Nairobi med Fakler. De kan ogsaa nok have Grund til at glæde sig, de Stakler; det er forfærdeligt, hvor Krigen har tyndet den indfødte Befolkning ud”.¹⁷⁷ Hun fortsætter med at fortælle, at ude på Ngong skal freden fejres med ”en ”Bonfire” paa Toppen af Ngong Hills”.¹⁷⁸

Afslutningen af krigen betød også ændringer i kolonien. Briterne, der stod på den sejrende side i krigen, fik del i de tyske kolonier. Således blev en del Tysk Østafrika i 1920 til Tanganyika Territory.¹⁷⁹ Ligeledes får kolonien i 1920, som nævnt i starten introduktionen til afsnittet, en ny status og dermed et nyt navn. Kolonien går fra at være et britisk protektorat til at være en britisk kronkoloni med navnet Kenya.¹⁸⁰

Efter krigen afslutning oplevede landet en helt ny stime af britiske tilflyttere. De nye kolonister var hovedsageligt tidligere medlemmer af den britiske hær: "The prospects for luring some of these unsettled legions to Kenya and Rhodesia caused authorities in both colonies to design plans for the assisted settlement of ex-servicemen".¹⁸¹ Det betød, at regeringen fik afhændet det sidste af det land, der var reserveret til europæiske tilflyttere.

Med afslutningen af 1. Verdenskrig varslede 1920'erne nye tider. En af krigen eftervirkninger var, at priserne på mange af Kenyas eksportvarer som kaffe, hør, uld m.m. faldt drastisk.¹⁸² Beslutningen om at ændre landets valuta til shilling bidrog yderligere til en anstrengt økonomi for landet og dets beboere.¹⁸³ For Blixen varslede krigen afslutning også store ændringer. Perioden 1919-1925 bød på en hjemrejse til Danmark, hvor Blixen opretholdt sig i en længere periode grundet sygdom. Blixens bror, Thomas Dinesen, opholdt sig to år på farmen for at hjælpe sin søster, Blixens ægteskab gik i opløsning, og Karen overtog sin eksmands position som farmens manager.¹⁸⁴

¹⁷⁵ Juhl, Lasson og Asmussen i Karen Blixen i Afrika. En brevsamling, 1914-31, bind 1. 2013, 102.

¹⁷⁶ Karen Blixen i Afrika. En brevsamling, 1914-31, bind 1. 2013. F.eks. 146, 207, 263 og 292.

¹⁷⁷ Ibid. 355.

¹⁷⁸ Ibid. 355.

¹⁷⁹ Lonsdale 1999, 535

¹⁸⁰ Bl.a. Gilkær 2007, 100

¹⁸¹ Kennedy 1987, 53.

¹⁸² Nicholls 2005, 137.

¹⁸³ Ibid. 137.

¹⁸⁴ ”En kronologi”

Landet var ramt af tørke i perioden i 1929-1933, og i 1929 ramte to alvorlige hændelser Afrika hårdt.¹⁸⁵ Først kom græshopperne; gigantiske sværme af græshopper, som Blixen også selv beskriver i *Den afrikanske Farm* "Da jeg næste Morgen lukkede min Dør op og saa ud, havde hele Verden antaget en lys terracotta Farve. Træerne, Plænen, Opkørslen, alt, saa langt som jeg kunde se, var dækket (...). Græshopperne sad derude".¹⁸⁶ Nicholls beskriver hvordan, at de voldsomme sværme åd alt på deres vej: "If washing was left out on the line the locusts would eat it, and they stripped the crops bare".¹⁸⁷ Det var en katastrofe for landbruget, men de hårde tider var endnu ikke slut. Ligesom det meste af verdenen blev landet ramt af børskrakket i 1929. Landets eksport af landbrugsvarer blev ødelagt.¹⁸⁸

Alle disse begivenheder påvirkede landets farmere så meget, at flere måtte forlade deres levebrød: "In Kenya 1931 marked the first year that the government repossessed more land than it alienated to settlers (...)"¹⁸⁹ Blixen var altså langt fra den eneste der måtte opgive livet som farmer i Kenya i 30'erne.

Inden Blixen måtte opgive posten som direktør for det konkursramte Karen Coffee Company Co. Ltd. og vende hjem til Danmark i 1931, levede hun i mange år som farmer. Nok var Blixen ikke medlem af den britiske overklasse, som så mange andre af de hvide farmere på denne tid. Men det liv, som Blixen levede som farmer i Kenya, var alligevel et privilegeret liv modsat andre kolonister i landet, der sad langt hårdere i det. C.S. Nicholls beskriver i sin bog *Red Strangers – The White Tribe of Kenya* (2005), hvordan livet for en hvid fattige farmer familie så ud. De lavede deres eget tøj, lavede sko af dyrehud, og i stedet for søm blev deres hus holdt sammen med træpinde.¹⁹⁰ Andre familier boede i huse lavet af mudder, og deres møbler var lavet af lokale.¹⁹¹ Blixen boede i en slags bungalow af sten, hun havde møbler med hjemme fra Danmark og havde adskillige ansatte i huset.¹⁹² Det var ikke usædvanligt at have mange indfødte ansat som tjenestefolk, især fordi de var billige at have ansat. Nicholls skriver, at det var normalt med fire indfødte ansatte i husholdningen for hver husholdning med to hvide.¹⁹³

Med dette afsnit skulle vi nu gerne have en større viden om, hvad det var for en tid Blixen oplevede i Kenya. En tid som altså inspirerede hende til at skrive en bog om det hele, set ud fra

¹⁸⁵ Maxom 1990, 32.

¹⁸⁶ Blixen 1937, 324-325

¹⁸⁷ Nicholls 2005, 138.

¹⁸⁸ Kennedy 1987, 78.

¹⁸⁹ Ibid. 78.

¹⁹⁰ Nicholls 2005, 160.

¹⁹¹ Ibid. 161.

¹⁹² Karen Blixen i Afrika. En brevsamling, 1914-31, bind 1. 2013, 144, 148

¹⁹³ Nicholls 2005, 161-162.

hendes egen personlige oplevelse. En tid hun ofte talte om resten af hendes levetid. Det stod tidligt klart for Blixen, at hun ønskede at skrive om Afrika. I det næste afsnit, vil Blixens mange tilløb og de mange forhindringer, hun mødte, før hun endelig fik skrevet sin bog, blive belyst.

Forlægger: Tilblivelsen af Den afrikanske Farm

Inden *Den afrikanske Farm* udkom i oktober 1937, nærrede Blixen længe et ønske om at skrive om Afrika. Men selvom ønsket var der, var det ikke så ligetil for hende. Således blev projektet forsinket af forskellige årsager. Hun gjorde tilløb af flere omgange og forhørte sig rundt omkring for at vide, om der var interesse for at udgive den slags materiale. Meget tyder på, at det i første omgang var livet på farmen – hendes svigtende helbred, hendes ægteskab og økonomiske udfordringer – der gjorde det umuligt for hende at skrive noget af god kvalitet.

Følgende afsnit vil først belyse, hvornår ideen til at skrive om Afrika opstod, hvordan hun af flere omgange forsøgte at føre det ud i livet, hvordan hun opgav og i stedet begyndte at skrive på sine fortællinger. Herefter vil perioden, hvor Blixen for alvor begynder at skrive på *Den afrikanske Farm*, blive beskrevet i afsnittet ”Skriveriet begynder”. Efterfølgende vil Blixens samarbejde med hendes engelske og amerikanske forlæggere blive analyseret. Eftersom der er tale om to meget forskellige forløb, analyseres Blixens samarbejde med Huntington og det engelske forlag, Putnam, først. Herefter vil analysen bevæge sig videre til Blixens samarbejde med Haas og det amerikanske forlag, Random House. Eftersom der er tale om brevvekslinger med mange datoer, har jeg i begge afsnit forsøgt at lave en kort tidslinje, der viser, hvornår Blixen sender hvad. For at kunne se nærmere på samarbejdet og udgivelsesdatoerne af *Out of Africa*, er datoerne for kommunikationen og modtagelse af manuskriptet vigtigt.

I juni 1915 vendte Blixen tilbage til Danmark for at modtage behandling for hendes syfilis. Mens hun var indlagt, skrev hun digtet *Ex Africa*. Dette er så vidt vides første gang, hun skrev noget om Afrika. Blixens sygeophold i Danmark varede over et år, hvoraf hun var indlagt i tre måneder, hvilket gav hende god tid til at tænke over fremtiden.¹⁹⁴ Lige inden hun vendte tilbage til Kenya, gjorde hun alvor af tanken om at udgive og skrive mere om landet. Hun kontaktede Gyldendals tidligere direktør, Ernst Bøjesen, og bad om at få det tidligere sendte manuskript for marionetkomedien *Sandheden Hævn* sendt retur til hende. Blixen forhørte sig samtidig også om, hvorvidt han mente, at forlaget kunne være interesseret i "at udgive en lille Samling Breve og

¹⁹⁴ Karen Blixen i Afrika. En brevsamling, 1914-1931, bind 1. 2013, 120

Noveller fra Øst Afrika - nærmest om Jagt og om de Indfødtes Liv?".¹⁹⁵ Desværre findes der intet svar på dette brev. Om det skyldes, at Blixen aldrig fik et svar, eller om svaret måske ikke var et, som hun ønskede at høre, vides ikke med sikkerhed. Men det vidner om, hvor tidligt Blixen har ideen om at skrive om Afrika.

Næste gang vi med sikkerhed ved, at Blixen forsøgte at sælge ideen om at skrive og udgive historier om Afrika, er i 1925. Selvom det ikke kan vides med sikkerhed, så er det muligt, at hun simpelthen skrinlægger ideen om at udgive noget om Afrika, efter hun enten fik afslag fra Bøjesen eller måske slet ikke høre fra ham. Men sikkert er det, at der går 10 år, før vi igen hører om Afrika. I 1925 var Blixen igen hjemme på besøg i Danmark, og hun får gennem sin moster kontakt til genstanden for hendes beundring som ung, Georg Brandes.¹⁹⁶ Man ved, at de to har haft kontakt og mødtes, men hvad de talte om vides ikke med sikkerhed. I *"Den afrikanske Farm". Tilblivelsen, udgivelsen og modtagelsen af Karen Blixens anden bog* (1984) reflekterer Juhl over, om Brandes mon har tilskyndet Blixen til at kontakte forlaget Gyldendal. I hvert fald findes der et brev fra digteren Ludvig Holstein, dateret slutningen af 1925. Holstein havde siden 1918 være konsulent hos Gyldendal, og brevet fra ham viser, at Blixen må have sendt ham noget materiale. Holstein gav hende i brevet feedback på hendes marionetkomedie, men skrev også, at han meget gerne vil læse om Afrika, og at han vil gøre sit bedste for at få det trykt.¹⁹⁷ Juhl konkluderer, at netop dette tilsyneladende har ansporet Blixen til at gøre alvor af ideen om at skrive noget om Afrika. Det er også i 1925-1926, at *Masai*-hæfterne blev til; hæfterne kalder Juhl en slags skitse til *Den afrikanske Farm*.¹⁹⁸ *Masai*-hæfterne er ifølge Juhl ikke litterært imponerende. Det er deres eksistens, der er det mest interessante ved dem, netop fordi de er en slags skitse for den senere bog. Juhl beskriver hæfterne således:

"Der er gode iagttagelser og smukke passager, men ikke noget, der hæver dem op over så mange andre rejsekildringer af etnografisk tilsnit. De kan minde om Karen Blixens malerier fra Afrika-tiden: den eksotiske, sorte og vilde afrikanske verden set med den lidt civilisationstrætte hvide europæers øjne. Der er ingen personlig synsvinkel, ingen kunstnerisk fortolkning af det sete – og ingen overordnet sammenhæng".¹⁹⁹

¹⁹⁵ Juhl 1984, 16, brevet er også trykt som faksimiler i Blixeniana 1984 på planche I-IX).

¹⁹⁶ Juhl 1984, 17-18.

¹⁹⁷ Juhl 1984, 19-20.

¹⁹⁸ Juhl 1984, 20 + *Masai*-hæfterne er trykt i Blixeniana 1984 s. 24-37, originalerne befinder sig på Det Kgl. Biblioteks Karen Blixen Arkiv.

¹⁹⁹ Juhl 1984, 21.

Juhl beskriver yderligere, hvordan hæfternes indholdsfortegnelse tyder på et ret omfangsrigt ambitionsniveau. Men efter nogle sider begynder der at optræde en masse huller i teksten, ligesom skriften bliver utydeligere og rettelserne flere.²⁰⁰ Blixen kæmpede åbenbart med sine skriverier og forfatterskab i perioden. Noget hun også gav udtryk for i et brev til broderen Thomas fra april 1926: ”Det er det samme Tilfælde med mit ynkelige ”Forfatterskab”. Jeg kan ikke, jeg kan *umuligt* skrive noget, som er det mindste ved (...)”.²⁰¹ Angiveligt havde Blixen i perioden afsat nogle rejseskildringer til Flensborg Avis om netop Afrika. Hun forklarer i brevet til broderen, hvordan det ikke lykkes for hende, at de bliver til Mbuni – altså kaffeaffald, inden de bliver skrevet.²⁰²

Herefter syntes projektet med at skrive om Afrika at stå stille. Det kan skyldes flere ting. I slutningen af 1920’erne kæmpede Blixen for at holde farmen i Kenya oven vande. Ligeledes kan det skyldes, at hun i stedet skrev på nogle af fortællingerne til hendes første bog, *Seven Gothic Tales*, i samme periode. Da Blixen vendte hjem permanent i 1931, var det heller ikke Afrika, hun ønskede at tænke på eller skrive om. I et interview med *Politiken* fra 1935, i forbindelse med udgivelsen af *Syv fantastiske Fortællinger*, bliver hun spurgt om, hvorfor hendes første bog ikke omhandler Afrika. Blixen svarer: "Jeg skrev størstedelen af bogen, da jeg havde forladt Kenya. Jeg var så fortvivlet af længsel, jeg kunne lige så lidt have skrevet om mit liv der, som man kunne skrive om et barn den dag, man begravede det. Man må have tingene på afstand".²⁰³

Selvom Blixen ikke følte sig klar til at skrive om Kenya i 1931, var forfatterdrømmen intakt. Især nu hvor hun manglede en ny levevej. Derfor forsøgte hun at få udgivet de fortællinger, hun skrev, mens hun boede i Kenya. Som vi ved, lykkes dette.

Ideen om at skrive om Afrika var dog ikke helt glemt. Et brev fra hendes kommende forlægger i USA, Robert Haas fra september 1932, antyder, at Blixen har nævnt ideen om at skrive om Kenya. Han svarer, at han desværre ikke kan påtage sig opgaven om at udgive hendes fortællinger på nuværende tidspunkt, men at måske hvis hun ville skrive en roman, kunne dette have interesse. Desværre har vi ikke Blixens svar til Haas, men et brev til hende fra Haas i oktober, afslører Blixens svar på forespørgslen om en roman: "I regret that you do not feel like undertaking your novel just now, but look forward eagerly to hearing some day that it has begun! And East Africa sounds like a grand country in which to set your stage!".²⁰⁴ I et brev fra 1933 til den amerikanske

²⁰⁰ Juhl 1984, 21.

²⁰¹ Karen Blixen. Breve fra Afrika 1914-31, 1996, 27

²⁰² Ibid. 27

²⁰³ Bache ”Afrika drager – En samtale med baronesse Karen Blixen-Finecke” Tidens Kvinder 29/5 1934 i Brundbjerg 2000, 25

²⁰⁴ Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-61, bind 1. 1996, 98

forfatter Dorothy Canfield Fischer, som havde hjulpet Blixen med kontakten til Haas forlag, gav Blixen også udtryk for, at hun var nødt til at skrive om Afrika: "But more still the matter feels to me like this: I want to write about East Africa, where I have had for seventeen years what I shall ever feel to be my real life".²⁰⁵

Færdiggørelsen og udgivelsen af *Seven Gothic Tales* gav Blixen mulighed for at fokusere på et nyt projekt. I et brev til Haas fra marts 1934 skrev hun, at hun havde nogle historier om livet i Afrika, hun godt kunne tænke sig at få udgivet i et godt magasin, mon han kan hjælpe. Grunden til, at hun ønskede dem udgivet i magasin, skyldtes, at hun ikke mente, historierne kunne klassificeres som en bog.²⁰⁶ Haas svarede Blixen: "Of cause I will be delighted to have you send me your tales of African farm-life, and anticipate reading them with great pleasure. As a matter of fact, I cannot imagine reading anything of yours with a different emotion. Let us hope that they *will* make a book".²⁰⁷ Ifølge Rostbøll, der har udgivet en bog om Blixens udgivelser i Amerika og England, gav dette svar fra Haas, Blixen blod på tanden. Hun skriver, at "Blixen har siden 1934 omtalt det afrikanske stof med henblik på publicering, men formen har hun svært ved at beslutte sig for, men Haas' positive holdning til en ny bogudgivelse har styrket Blixens fokus på, at Afrika-teksterne kunne blive til en egentlig forlagsudgivelse".²⁰⁸

Der er dog stadig et stykke vej til en egentlig udgivelse af Blixens Afrika-tekster. Men hun talte stadig om det. Efter *Seven Gothic Tales* slog igennem i USA, og hendes pseudonym blev afsløret, blev Blixen i stor grad interviewet af den danske presse. Her gav hun også flere gange udtryk for, at hun ønskede at udgive noget om tiden i Kenya. I et interview med *Tidens Kvinder* fra den 29. maj 1934, fortalte Blixen, at hun skam havde tænkt sig at skrive en bog om Afrika. Indholdet havde hun også bestemt sig for: "Det er livet på plantagen, forholdet til de indfødte, der interesserede mig, og som jeg vil skrive om".²⁰⁹

Herefter hører man ikke mere om en Afrika-bog før året efter. Det skyldtes, at Blixen efter *Seven Gothic Tales* succes i USA blev kontaktet af flere danske forlag med henblik på en dansk udgave. Blixen var ikke tilfreds med en rå oversættelse, hun fik af bogen fra forfatteren Jesper Ewald. Hun besluttede sig derfor selv at omskrive og oversætte bogen til dansk.²¹⁰ Oversættelsen var et stort projekt for Blixen og tog det meste af hendes tid i 1934 og 1935. Blixen modtog dog lidt hjælp til

²⁰⁵ Rostbøll 2005, 21.

²⁰⁶ Ibid. 26-27.

²⁰⁷ Ibid. 27.

²⁰⁸ Ibid. 33.

²⁰⁹ Backe "Afrika drager – En samtale med baronesse Karen Blixen-Finecke" *Tidens Kvinder* 29/5 1934 i Brundbjerg 2000, 25

²¹⁰ Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-61, bind 1. 1996, 183.

projektet; hendes slægtning Emily Pritchard havde lavet en rå oversættelse af manuskriptet, som Blixen dikterede til en stenograf. *Syv fantastiske Fortællinger* udkom på dansk på C.A. Reitzels Forlag i september 1935.

I foråret 1935 havde Blixen igen tid til at tænke over sit Afrika-stof. I et brev fra marts 1935, skrev Haas, at han havde nogle kontakter på *New York Herald Tribune*, som han ville kontakte vedrørende en publicering, men han var ikke just optimistisk.²¹¹ Blixen diskuterede i foråret også sin fremtidige skæbne med broderen Thomas. I maj svarer Thomas på et brev fra Blixen, som desværre ikke er gengivet, men hun har åbenbart spurgt om råd til, hvad hun skal i fremtiden (nu hvor arbejdet med hendes første bog er slut) og hvor hun skal bo. Thomas svarede:

"Efter alt, hvad vi har talt om Dine sager, synes jeg ikke der er Tvivl om, at Du skal, i Øjeblikket, lægge alle Dine Planer an paa at skrive en Bog om Masaierne, - eller om et andet afrikansk Emne, men Masaierne er vist bedre end noget andet".²¹² Han anbefaler hende også at få sig en sekretær og måske bosætte sig i London en overgang, da det er nemmere at få oplysninger om afrikanske forhold der, men at dette selvfølgelig også kom an på hvilken slags bog hun vil skrive "(...) om den mest bliver et rent Digtværk eller mest bygget paa en Virkelighedsbeskrivelse".²¹³

Af de foregående eksempler ser vi ikke blot hvor længe Blixen leger med ideen om at skrive noget om Afrika. Vi får også indblik i hvor mange tilløb, Blixen gjorde, før hun rent faktisk begyndte at skrive noget mere sammenhængende. Hun havde tydeligvis problemer med at finde den rigtige form og vinkel på stoffet, eftersom hun først forsøger sig med Masai-hæfterne, så rejseskildringer og sidenhen artikler til et magasin. Men afsnittet afslører også en skribent med en vis portion stædighed. Blixen bliver ved med at forsøge at skrive noget om emnet, selv når hun har svært ved at finde den rigtige form og kæmper med sig selv, når hun skal skrive om en tid, der voldte hende stor sorg. Slutteligt får vi et lille indblik i hvilken støtte, Blixen havde i sin familie, og hvor stor en hjælp familiens netværk og kontakter faktisk var for hende. Det er hendes moster, der formår at etablere en kontakt til Georg Brandes, som fører til en kontakt ved forlaget Gyldendal. Kontakten til forfatteren Dorothy Canfield Fischer, som fører Blixen og hendes amerikanske forlægger Haas sammen, er ligeledes også en bekendt af familien.

²¹¹ Rostbøll 2005, 27.

²¹² Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-61, bind 1. 1996, 188.

²¹³ Ibid. 188.

Skriveriet begynder

Det lader til, at Blixen tog imod broderens råd om at begynde at skrive om Afrika, dog forbliver hun i Danmark. I december 1935 blev første version af kapitlet ”Kamante og Lullu” udgivet i det svenske magasin *Jultrevnad*. Samme historie blev udgivet i Danmark i *Politikens* ’Magasinet’ i februar og marts 1936, denne gang med titlen *Syatten Aar i Afrika*.²¹⁴ Inden udgivelsen af disse lod Blixen et par ” (...) kyndige folk læse manuskriptet”.²¹⁵ Noget hun, ifølge Lasson, havde for vane at gøre. I efteråret 1935 modtager hun nogle breve med kommentarer på artiklerne. En af læserne af manuskriptet var forfatteren Otto Rung (1874-1945). Rungs brev og kommentarer var korte, han takker for lejligheden for at læse artiklen, og han roser også Blixen for hendes ”enestaaende Stilkunst”. Ligeledes er han meget imponeret over ”Deres dybfølte menneskelige Indstilling overfor de mørke Folk (...)”, som han mener gør hendes arbejde til ”et dokument af allerførste Rang”.²¹⁶

I slutningen september 1936 rejste Blixen til Skagen for at få arbejdsro til at skrive på bogen. Som tidligere nævnt påvirkede sorgen over at skulle forlade Afrika stadig Blixen meget. Derfor gik arbejdet langsomt fremad, og hendes engelske forlægger foreslog hende at tage et sted hen, hvor hun kunne koncentrere sig fuldt ud om at skrive. Koncentrationen blev besværliggjort af, at Blixen boede hjemme hos sin mor i barndomshjemmet Rungstedlund.²²¹ Ifølge både Lasson og Juhl, blev det engelske manuskript færdigskrevet i Skagen, og Blixen vendte hjem i februar 1937.²²² Blixen havde en ambition om at hendes næste bog skulle udkomme samtidigt i Danmark, Sverige, England og USA. En ambition, der lagde et ekstra pres på Blixen. Hun skrev nemlig både det engelske og danske manuskript selv.

Samarbejdet med det engelske og amerikanske forlag forløb meget forskelligt, og de to forlæggere modtog heller ikke alt materialet samtidigt. Til tider skyldtes det forskellen på transatlantisk post og post til Europa. Andre gange var det fordi, Blixen efterkom Huntingtons rettelser og lod Haas vente i USA på disse. De følgende to afsnit vil beskrive forskellene i de to samarbejder, der foregik sideløbende. Jeg har valgt at sætte datoer på for bedst at vise, hvordan arbejdet skred frem samt for at påpege forskellene i kommunikationen med de to forlæggere. Eftersom der laves om på kapitlernes rækkefølge, skriver jeg både kapitelnummer og titlen for på den måde at kunne bedst bevare overblikket.

²¹⁴ Juhl 1984, 38.

²¹⁵ Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-61, bind 1. 1996, 202.

²¹⁶ Ibid. 202.

²²¹ Lasson i Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-61, bind 1. 1996, 221

²²² Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-61, bind 1. 1996, 221-222 + Juhl 1984, 40. Lasson var bl.a. forfatter til mange værker om Blixen. Stifter af Karen Blixen Selskabet

Samarbejdet med det engelske forlag Putnam og Constant Huntington

Tidslinje for hvornår Huntington modtager materiale fra Blixen

Efteråret 1935: Blixen må have sendt en engelsk oversættelse af ”Kamante og Lullu”

9/9-1936: Huntington takker Blixen for kapitlet "Visitors to the Farm".²²⁶

9/10- 1936: Blixen skriver til sin advokat, Erik Petri, og beder ham om at få lavet kopier af det kapitel, hun tilsender ham ("A Shooting Accident on the Farm") for derefter at videresende dem til forlagene i New York, London og kusinen Emily Pritchard.²²⁷

16/11-1936: Blixen sender kapitel III "Visitors to the Farm".²²⁸

24/3-1937: Putnam modtager kapitel fire "From an Immigrant's Notebook".²²⁹

19/5 -1937: Putnam modtager det sidste kapitel.²³⁰

24/5-1937: Den endelige kontrakt med Putnam underskrives. Udgivelsesdatoen sættes til d. 15/9 1937 i England, Danmark og Sverige. Blixen håber på en samtidig udgivelse i Norge, Tyskland og USA.²³¹

8/11 1937: Udkommer *Out of Africa* endelig i England, forsinket på grund af rettelser.²³²

Efter at Huntington modtog og havde læst det første kapitel, svarede han i december 1935, Blixen med et længere brev. Han var meget begejstret for kapitlet og anbefalede hende at bygge bogen op som en slags dagbog. Som tidligere nævnt er det også i dette brev, at han foreslog hende at tage væk for at koncentrere sig om at skrive, bare i en periode.²³³

Som tidligere nævnt, tog Blixen imod hans råd om lidt arbejdsro og rejste i september 1936 til Skagen, for at koncentrere sig om at skrive det engelske manuskript. At hun i den periode får skrevet en del, fremgår også af overstående tidslinje, hvor vi kan se, at Blixen sender materiale til Huntington tre gange i efteråret 1936.

²²⁶ Rostbøll 2005, 35.

²²⁷ Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-61, bind 1. 1996, 224.

²²⁸ Rostbøll 2005, 37.

²²⁹ Ibid. 37.

²³⁰ Ibid. 37.

²³¹ Ibid.38.

²³² Ibid. 38.

²³³ Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-61, bind 1. 1996, 206

At dømme ud fra de få breve, der er bevaret, må Blixen og Huntington have haft en løbende korrespondance i efteråret 1936 og i 1937 frem mod den engelske udgivelse i 8. november. Både Rostbøll, Juhl og Lasson er enige om, at Blixen og Huntington havde et helt særligt samarbejde om *Out of Africa*.²³⁴ Blixen og Huntingtons korrespondance illustrerer, hvad man kunne forvente sig af samtaler mellem en forfatter og en forlægger/redaktør. Helt i tråd med kommunikationskredsløbet, hvor pilen peger begge veje mellem forfatteren og forlæggeren, er der tale om en udveksling og samarbejde mellem Huntington og Blixen. Manuskripterne tog turen frem og tilbage mellem Blixen og Huntington ad flere omgange, så Blixen kunne rette i og omskrive dem.

Igennem hele deres samarbejde kommer Huntington med mange forskellige forslag til bogen og dens udformning. Således er det ham, der foreslår, at nummerere de små underkapitler med romerske tal i stedet for at kalde dem for kapitler.²³⁵ Titlen er en af de ting, Blixen og Huntington diskuterer frem og tilbage ad flere omgange, og den skifter flere gange, før de når til enighed. I november 1936 refererer Huntington til bogen som *African Pastorale*.²³⁶ Men da Blixen i april 1937 underskriver kontrakten med det engelske forlag, angives titlen som *African Tales*. I juni 1937 bliver Blixen og Huntington dog enige om, at de bedst lide titlen *Ex Africa*.²³⁷ Den titel vil Haas dog ikke tilslutte sig, da han mener, at de amerikanske læsere ikke vil kunne forstå den.²³⁸ Derfor foreslår Haas titlerne *African Pastorale* og *African Dream* som begge bliver afvist. Huntington kommer så med forslaget *Tales of an African House/Homestead*, som Blixen heller ikke vil godkende. Endelig når alle tre parter til enighed om titlen *Out of Africa*.²³⁹ Men titlen er ikke det eneste, de to tager en beslutning om sammen. Som vi ved, så udkom Blixens første bog jo under et pseudonym, og sidenhen blev hun afsløret som forfatteren. I forbindelse med den nye udgivelse er Huntington nødt til at vide, hvilket navn hun har tænkt sig, at bogen skal udkomme under?

Huntington foreslår forskellige variationer af Blixens kaldenavne. Tania Blixen, Baroness Tania Blixen og Karen Blixen er blandt valgmulighederne, inden de bliver enige om Karen Blixen.²⁴⁰

Huntington råder ofte Blixen om sproglige variationer. Han roser generelt hendes helt særlige sprog og ofte også hendes evner som forfatter: "You are a wonderful writer, and a wonderful observer, with an unerring eye for things in the most unlikely places that have eternal value".²⁴² På

²³⁴ Juhl 1984, 41.

²³⁵ I *Den afrikanske Farm* findes der fem overordnede kapitler. I disse findes der små underkapitler. Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-61, bind 1. 1996, 218.

²³⁶ Juhl 1984, 52.

²³⁷ Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-61, bind 1. 1996, 245.

²³⁸ Rostbøll 2005, 37.

²³⁹ Ibid. 37.

²⁴⁰ Ibid., 37. Tania Blixen bliver foreslået, da det er sådan Blixen, underskriver sine breve til både Huntington og Haas.

²⁴² Juhl 1984, 50.

et tidspunkt foreslår Huntington, at "From an Immigrant's Notebook" skal være det sidste afsnit i bogen. Blixen holder fast på, at "Farewell to the Farm" bør være det sidste.²⁴³

På trods af huller i kildematerialet, hvor mange breve mangler, så er både Lasson og Rostbøll enige om, at Huntingtons indflydelse på bogen var betydelig. Lasson skriver at Huntington "(...) gennemgik (...) pr. brev minutiøst Karen Blixens engelske originalmanuskript til *Out of Africa* med forfatteren, inden bogen skulle trykkes i 1937, og tog sig tid til med sikker sproglig fornemmelse at kommentere selv de mindste detaljer, langt ud over, hvad man normalt kan forvente af en travl forlagsleder".²⁴⁵ Ifølge Lasson betragtede Huntington selv "(...) hendes bog om farmen som den væsentligste udgivelse, han personligt havde stået for".²⁴⁶ Rostbøll, der som tidligere nævnt har forsket og skrevet om Blixens udgivelser i England og USA, tilslutter sig Lassons holdning. Hun skriver om samarbejdet, at "det er som om Huntington har lettere ved at forstå de afrikanske tekster, han kender den kulturelle baggrund, har mødt Blixen og fået god indsigt i hendes temperament og litterære formåen".²⁴⁷

Min analyse af Blixen og Huntingtons korrespondance giver et indblik i et samarbejde, hvor Blixen og Huntington tager mange af de endelige beslutninger omkring *Out of Africa's* udformning, både den engelske, men også den amerikanske. Korrespondancen bærer præg af en fælles forståelse, og at Blixen nærer tillid og respekt for Huntingtons meninger, men at hun i sidste ende også er en meget viljefast forfatter. Nogle af hans forslag overvejer hun, og som nævnt diskuterer de titel frem og tilbage ad flere omgange. Andre ting, såsom at det sidste kapitel i bogen skal være "Farewell to the Farm", virker slet ikke til overhovedet at være en diskussionsmulighed.

Samarbejdet med det amerikanske forlag Random House og Robert K. Haas i USA

Forholdet til Haas og det amerikanske forlag var ikke lige så problemfrit som det engelske. Haas må ofte rykke Blixen for at få tilsendt teksterne. Ifølge Rostbøll skyldes det to ting: Blixens helbred, som gør, at skriveriet trækker ud, men også at Blixen diskuterer kontrakter og det litterære indhold med Huntington. Haas er helt sat udenfor i disse diskussioner.²⁴⁸ En anden ting, der påvirkede kommunikationen mellem Blixen og Haas, er den lange afsted. Det tog tid at sende

²⁴³ Rostbøll 2005, 37.

²⁴⁵ Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-1962, bind 1, 1996, 44

²⁴⁶ Ibid. 44

²⁴⁷ Rostbøll 2005, 34

²⁴⁸ Ibid. 38.

manuskripter til USA, og ofte både telegraferede og skrev de breve om de samme emner for at kunne uddybe deres holdninger.

Følgende er en tidslinje over hvornår Haas modtager materiale fra Blixen:

Efteråret 1935: Blixen må have sendt en engelsk oversættelse af "Kamante og Lullu".

1/4-1936: Blixen skriver til Haas og lover at sende kapitel II ("A Shooting Accident on the Farm") inden for 14 dage. Altså må han have modtaget kapitel et foregående. ²⁴⁹

24/9-1936: Haas rykker for kapitel II, som Blixen lovede ham for måneder siden. ²⁵⁰

9/10- 1936: Blixen skriver til sin advokat, Erik Petri, og beder ham om at få lavet kopier af det kapitel, hun tilsender ham ("A Shooting Accident on the Farm") for derefter at videresende dem til forlagene i New York, London og kusinen Emily Pritchard. ²⁵¹

17/10 -1936: Random House modtager endelig kapitel II. ²⁵³

16/11-1936: Kapitel III "Visitors to the Farm" bliver sendt til Random House. ²⁵⁴

1/4 - 1937: Random House laver en kontrakt, hvor udgivelsesdatoen angives som 1/6 1937 og med titlen "African Tales". ²⁵⁵

Juni 1937: Kontrakten og royalties diskuteres. Forlaget har nu modtaget hele manuskriptet.

Foråret 1938: *Out of Africa* udkommer i USA.

Der findes desværre ingen breve fra 1935, denne korrespondance ikke er bevaret til fulde, men det tyder på, at Haas har modtaget samme engelske oversættelse som Huntington. ²⁵⁶

Haas må have presset på for at modtage mere materiale fra Blixen, for i et brev fra april 1936 forklarer hun ham, at hun skam arbejdede på bogen, men hun havde haft travlt med opførelsen af et teaterstykke, samt at hun havde været syg. Brevet afsluttes med " (...) do no hurry me, I can not stand it. I am doing my best, and you will get it when it is ready". ²⁵⁷

²⁴⁹ Rostbøll 2005, 33.

²⁵⁰ Ibid. 35.

²⁵¹ Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-61, bind 1. 1996, 224.

²⁵³ Rostbøll 2005, 36.

²⁵⁴ Ibid. 36.

²⁵⁵ Ibid. 36.

²⁵⁶ Ibid. 33.

²⁵⁷ Blixens marionetkomedie Sandhedens Hævn blev opført på det Kgl. Teater 28/3 1936. Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-61, bind 1. 1996, 214.

Deres fælles korrespondance i 1936 er også meget sparsom. I september kontakter Haas igen til Blixen for at høre, hvordan det går. Hun forklarer, at hun er taget til Skagen for at få arbejdsro, men for første gang henviser hun også til, at hun og Huntington har været ved at rette i hendes materiale, inden han får det at se.²⁵⁹

Der findes ingen direkte kommunikation mellem Blixen og Haas i 1937 før juni måned. Grunden til stilheden må skyldes, at Blixen, mens hun opholder sig i Skagen, inddrager sin advokat Erik Petri til at sende manuskripter til forlagene.²⁶⁰ Vi ved dog, at Haas og Random House får lavet og sendt en kontrakt til Blixen 1. april 1937 med udgivelsesdatoen angivet som 1. juni 1937 og med titlen *African Tales*.²⁶¹ Her løber Blixen og Haas samarbejde for alvor ind i problemer.

Ifølge Rostbøll, bliver kontrakten nemlig sendt videre til London, for at drøfte dens indhold, nærmere bestemt royalties. Noget der forvirrer både Huntington og Haas. ²⁶² Det viser sig, at den kontrakt, som Blixen har fået tilbudt fra det engelske forlag, er bedre end, hvad Random House tilbyder.²⁶³ Det virker hermed som om, Blixen forsøger at presse Random House til at tilbyde hende bedre vilkår med udgangspunkt i den engelske kontrakt. Haas er dog uforstående over for problemet, da Blixens kontrakt er en standardkontrakt i USA.²⁶⁴ Men ifølge Rostbøll handler det ikke kun om penge, derimod er der "(...) tale om en reel uenighed mellem Blixen og det amerikanske forlag, og hun bruger kontraktmæssige argumenter for at undgå en konfrontation om substansen i bogen, som er blevet et vigtigt personligt anliggende".²⁶⁵

Den 21. juni 1937 sendte Huntington den usignede kontrakt tilbage til Blixen med kommentarer.²⁶⁶ Få dage efter henvendte Haas sig til Blixen med et længere brev. Han forklarer kort, at de nu har modtaget det fulde manuskript og skriver, at det er "a real work of art".²⁶⁷ Det meste af brevet omhandler dog kontrakten og de vanskeligheder, de har haft med at få svar fra både Blixen og Petri. Haas refererede til flere telegrammer sendt til Petri, uden svar, og at de først har hørt fra Petri i juni måned med de nye krav. Haas indrømmede, at han var dybt skuffet over situationen, og håbede, at Blixen ville forklare Petri, at han trods alt ved en del om forlagsverdenen. Han beklagede, at han bragte dette op over for Blixen, men følte, det var strengt nødvendigt. Han

²⁵⁹ Juhl 1984, 48.

²⁶⁰ Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-61, bind 1. 1996, 224.

²⁶¹ Rostbøll 2005, 36.

²⁶² Ibid. 36

²⁶³ "Blixen bliver tilbudt 20 % i royalty af de første 10.000 eksemplarer + 25 % af resten i England, men kun 15 % + 20 % af resten i USA". Rostbøll 2005, 36.

²⁶⁴ Rostbøll 2005, 36.

²⁶⁵ Ibid. 36.

²⁶⁶ Ibid. 36.

²⁶⁷ Juhl 1984, 55

ønskede at fortsætte deres arbejde og udgive hendes bog "(...) and I do hope, therefore, that matter can soon be brought to satisfactory conclusion. Won't you please, if you share this hope, get Mister Petrie to move a little faster and a little more cooperatively?".²⁶⁸

Af overstående citater får vi altså en klar fornemmelse af, hvordan Haas og Blixens kommunikation og dermed samarbejde kører lidt af sporet i 1937. Fordi Blixen inddrager Huntington i kontraktspørgsmålet, skabes der en forvirring hos både Huntington, som ikke forstår hvorfor han skal inddrages, men også hos Haas, som trods flere henvendelser ingen svar får i et par måneder til dennes store frustration. ²⁶⁹

I juli måned henvendte Blixen sig igen personligt til Haas igennem flere breve. I to breve forsøgte hun at forklare Haas situationen. Hun havde haft forfærdeligt travlt med den danske udgave og derfor overladt alle sine forretningsaftaler til sine advokater, og hun indrømmede, at de havde været lidt langsomme i kommunikationen. Dette undskyldte hun mange gange og lovede, at det nok skal blive bedre fremover.

Herefter kommunikerer Blixen og Haas regelmæssigt. Blixen inddrager dog igen Huntington i samarbejdet med Haas, og hun beder dem om at kommunikere indbyrdes, da hun ikke længere kunne holde styr på, hvem hun aftalte hvad med. ²⁷⁰

Samarbejdet rammer et nyt problem, da Haas informerede Blixen om, at bogen nu først kunne udkomme i 1938. Den nyhed fik for alvor Blixen til at reagere; hun henvendte sig af flere omgange til Haas i både breve og telegrammer. Hun var meget skuffet over forsinkelsen og mente, at det ligefrem ville sabotere bogens chancer. ²⁷¹ På et tidspunkt tilbød hun at give afkald på forskuddet, samt sende ham det godkendte og rettede manuskript fra England, hvis blot de kunne holde fast i efteråret 1937.²⁷² Haas stod fast og forklarede, at det var umuligt at udgive i september 1937 som aftalt. Hovedårsagen til forsinkelsen var, at de havde måtte vente så længe på at få kontrakten underskrevet. Han forsikrede hende også om, at det absolut ikke kom til at betyde noget for bogens chancer for succes.²⁷³

For både Haas og os nutidige læsere, virker Blixens voldsomme reaktion på et par måneders udskydelse en anelse uforståelig. I slutningen af august Blixen sender ham et langt brev, hvor hun forklarer, hvorfor det er hende så magtpåliggende, at bogen udgives samtidigt i England og USA.

²⁶⁸ Juhl 1984, 56.

²⁶⁹ Rostbøll 2005, 36

²⁷⁰ Juhl 1984, 59.

²⁷¹ Ibid. 61.

²⁷² Ibid. 61.

²⁷³ Ibid. 60.

Øjensynligt føler hun, at hun skylder de amerikanske læsere at holde kontakten, fordi hun er så taknemmelig for, at de tog imod hendes første bog, da ingen i Europa turde give hende en chance. I samme omgang bad hun ham om at bruge de rettelser, hun havde lavet til den engelske udgave.²⁷⁵

Haas tog venligt imod en forklaring på hendes insisteren og forsikrede hende, at hun absolut ikke behøver at frygte, at de amerikanske læsere vil vende hende ryggen, blot fordi bogen først udkommer et par måneder senere end i England. Han lover også at læse de engelske rettelser igennem, men understreger også, at de har brugt langt tid på selv at gennemlæse manuskriptet, og skriver, at hvis de har hendes velsignelse til det, vil de ved uoverensstemmelser mellem de to manuskripter vælge den vending, der passer bedst til de amerikanske læsere.²⁷⁶ Det viser sig, at Haas absolut ikke har Blixens velsignelse til at rette de ting. Hun fastslår, at Huntington og hun selv har lagt meget arbejde i at rette manuskriptet præcis, som det skal være, og det skal Haas følge. I slutningen åbner hun dog en lille mulighed for Haas ved at skrive:

” There may of course be a very few cases in which the phrasing should be altered with a view to the United States readers. (...). If you will write out to me the cases in which you think that the United States readers may be confused, I will certainly consider them, and let you know my decision”.²⁷⁷

Af de foregående citater fornemmer man, ligesom i samarbejdet med Huntington, at Blixen til tider besad nogle meget klare og bestemte forestillinger om præcis, hvordan hendes bog skulle være. Både hvad sproglig udformning og udgivelsesdato angik. Det er et gennemgående træk i hele Blixens og Haas’ korrespondance, at de begge argumenterer betydeligt for, hvorfor tingene skal gøres på deres måde.

Det er ikke lykkedes mig at finde nogen kilder, der belyser præcist, hvorfor Blixen havde ambitionen om, at bogen skulle udkomme i flere lande samtidigt. Men brevet til Haas forklarer i det mindste, hvorfor det var hende så magtpåliggende, at den i hvert fald udkom samtidigt i England og USA. Ikke desto mindre måtte hun altså bide i det sure æble og indse, at det ikke ville lykkes for hende. Haas giver sig også delvist, da han lover at følge det engelske manuskript så vidt muligt, til trods for at hans forlag allerede havde lagt meget tid i deres egen udgave af manuskriptet.

²⁷⁵ Juhl 1984, 63.

²⁷⁶ Ibid. 65-66.

²⁷⁷ Ibid. 66-67.

I september telegraferede og skrev Haas til Blixen med et forslag om, at bogen skulle illustreres af den kendte amerikanske kunster, Lynd Kendall Ward. Desuden rykkede han for at modtage det korrekturlæste manuskript fra Huntington. Blixen svarede hurtigt, at hun ikke ønskede illustrationer i sin bog, hun frygtede, at det clasher med teksten.²⁷⁸ Yderligere understregede hun igen, at hun ønskede, at han skulle benytte korrektoren fra den engelske udgave. Det var meget vigtigt for hende, da hun havde lagt så meget tid i det stykke arbejde.²⁷⁹

Fra oktober til januar 1938 er der tale om en envejskommunikation fra Haas til Blixen, da Blixen er syg og skal have fjernet sin galdeblære. Hun havde bedt Huntington om overtage kommunikationen.²⁸⁰ Haas valgte dog stadig at holde Blixen opdateret. Således både telegraferede og skrev han til hende, da han i starten af oktober havde fået sammenlignet det engelske korrekturlæste manuskript med deres eget. Han foretrak så absolut den amerikanske version af manuskriptet og sendte en del forslag med rettelser til hende. I december kontaktede han hende for at give hende den gode nyhed om, at *Out of Africa*, ligesom *Seven Gothic Tales*, var blevet valgt som Book-of-the-Month-Club i februar 1938.²⁸¹

I januar 1938 er Blixen rask nok til at svare Haas igen. Hun takkede for hans breve, og fortæller at bogen er blevet godt modtaget i både Danmark og Sverige. Hun fik også lige nævnt, at kritikerne mener, at den danske titel *Den afrikanske Farm* er bedre end den svenske, *African Pastoral*, kan de mon nå at ændre den amerikanske titel til *The African Farm*?²⁸² Et forslag Haas afviste, da bogen allerede var gået i trykken.²⁸³ Efter udgivelsen holder Blixen og Haas kommunikationen ved lige, og han opdaterede hende i april og juli om blandt andet salgstal og bogens modtagelse i USA.²⁸⁴

Opsummering og samlet delkonklusion

Der er tale om en omfangsrig korrespondance mellem Blixen og Haas. Det betyder, at vi får en rig indsigt i deres samarbejde i forbindelse med bogens udgivelsen, eksempelvis hvilke rettelser der er foretaget, hvordan kontrakten blev udformet, diskussionen og forsinkelsen af udgivelsesdatoen, titlen m.m. Men som vi også ser, så var samarbejdet ikke problemfrit. Rostbøll skriver om Haas, at "(...) han er faktisk meget skuffet over forløbet og har personligt satset meget på

²⁷⁸ Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-1962, bind 1, 1996, 251

²⁷⁹ Juhl 1984, 70.

²⁸⁰ Ibid. 71.

²⁸¹ Ibid. 75.

²⁸² Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-1962, bind 1, 1996, 263-264

²⁸³ Juhl 1984, 77 eller Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-1962, bind 1, 1996,

²⁸⁴ Juhl 1984, 80-82.

forfatterskabet".²⁸⁵ Ifølge Rostbøll findes grunden til Haas irritation i Blixens forhold til Huntington og hendes "(...) præference i forhold til Huntington og hans rådgivning".²⁸⁶ Der er ingen tvivl om, at både Blixen og Haas har lagt meget arbejde i udgivelsen af *Out of Africa*. Selv hvis deres samarbejde ikke var perfekt, tog det ikke mere skade, end at Blixen sidenhen udgav flere bøger i samarbejde med Haas.

Rostbøll når i sin undersøgelse af Blixens forfatterskab i England og USA frem til at "(...) Karen Blixen har haft en vedholdende, anstrengende og meget personligt præget diskussion om udgivelserne på forlagene i USA og England".²⁸⁷ Denne holdning må jeg tilslutte mig. Når man gennemgår brevkorrespondancerne med begge forlæggere, er Blixen, så vidt muligt, meget involveret. Rostbøll påpeger, at endnu en grund til, at Blixen og Huntingtons samarbejde var mere problemfrit end samarbejdet med Haas skyldes, at "(...) det er som om Huntington har lettere ved at forstå de afrikanske tekster, han kender den kulturelle baggrund, har mødt Blixen og fået god indsigt i hendes temperament og litterære formåen".²⁸⁸ Ikke desto mindre lykkes det alle parterne at blive at blive enige i sidste ende, og som tidligere nævnt, arbejdede hun sammen med dem begge ved senere udgivelser.

Den danske udgave

Jeg har i mine gennemlæsninger af Blixens breve ikke fundet nogle, der beskriver Blixens samarbejde med det danske forlag eller redaktører. Til gengæld fandt jeg flere breve fra søsteren, Ellen Dahl, der kommenterer på tilsendt materiale. Blixen sendte øjensynligt Ellen udkastene til de forskellige kapitler, som Ellen så sendte retur med forskellige småkommentarer. Til at illustrere arbejdet mellem de to, har jeg udvalgt to eksempler.

I december 1936 har Ellen læst kapitel tre og svarer, at "(...) det er en herlig Bog, man bliver inciteret, bevæget og oprømt af at læse den".²⁸⁹ Hun fortsætter i rosende ord, men kommer dog med et lille råd. Hun synes ikke, at de små karakteristikker af personer som Mohr, Ingrid Lindström og andre bør tages med, da hun mener, det er uden for interesse og blot forvirrer billedet".²⁹⁰ I april 1937 har Ellen læst kapitlet "Emigrantens dagbog". Hun har nogle små kommentarer, men sender

²⁸⁵ Rostbøll 2005, 39

²⁸⁶ Ibid. , 39

²⁸⁷ Ibid. 11

²⁸⁸ Ibid.34

²⁸⁹ Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-1962, bind 1, 1996, 233.

²⁹⁰ Ibid. 233.

også følgende forslag til Blixen: "Nu vil jeg blot indtrængende bede dig *om ikke at skrive Kamante og Lullu og de andre Historier om*. Kan Du huske, at jeg bebrejdede Dig, at de var for idylliske? I Notebook er Skyggerne saa skarpe og sorte, at man ordentlig længes efter igen at komme ind i Dine friske, hjemlige Stuer (...)".²⁹¹ Blixen havde altså en støtte i sin søster, som gav hende feedback på manuskriptet. Da jeg ikke har set originalmanuskriptet og der ikke findes nogle svar fra Blixen, kan jeg ikke gennemskue hvorvidt Blixen gjorde brug af søsterens forslag. Om end kan vi nok konkludere at hvis Blixen ikke ønskede Ellens kommentarer, så havde hun nok ikke sendt materiale til hende af flere omgange.

Oversættelse til dansk

Selvom der ingen kilder findes vedrørende redigering af den danske udgave, altså udover søsterens kommentarer, havde Blixen hjælp. Ifølge Lasson blev det engelske manuskriptet skrevet på fem måneder. Et brev til hendes advokat Erik Petri viser, at Emily Pritchard også hjalp Blixen med oversættelsen til dansk i denne omgang: "Fru Pritchard oversætter min afrikanske Bog til dansk, som en Slags Basis for min egen Oversættelse".²⁹² Efter Blixen vendte hjem fra Skagen i februar 1937, dikterede hun den danske oversættelse til Ulla Petersen, ligesom de havde gjort med *Seven Gothic Tales*.²⁹³ Selv med hjælp fra Pritchards oversættelse og med en sekretær til at diktere, tog arbejdet med den danske udgave alligevel så meget tid, at hun i foråret og sommeren 1937 bad sine advokater om at tage sig af hendes forretninger. Noget, som vi lærte i tidligere afsnit, betød, at den amerikanske udgave blev forsinket.

Af de overstående to afsnit kan vi udlede at Blixen øjensynligt ikke havde en dansk redaktør, og at det danske manuskript er udfærdiget, med nogle af de forslag Huntington gav til den engelske eksempelvis vedrørende opbygning. Nok en gang må det konkluderes at Huntington havde stor indflydelse på *Den afrikanske Farms* endelige udtryk.

Det danske forlag

Efter at have læst den engelske udgave af *Seven Gothic Tales* anbefalede forfatter og oversætter Valdemar Rørdam, Gyldendals daværende direktør Frederik Hegel at sikre sig, rettighederne til den danske udgave. Hegel kontaktede da også Blixen med henblik på at få sådan en aftale i stand.²⁹⁴

²⁹¹ Ibid. 240.

²⁹² Ibid., 224-225.

²⁹³ Senere Ulla Rask. Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-61, bind 1. 1996, 222 +273.

²⁹⁴ Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-61, bind 1. 1996, 132.

Herefter forhandlede Gyldendal og Blixen om flere ting og kunne eksempelvis ikke blive enige om hvem, der skulle oversætte bogen – Blixen selv eller tidligere nævnte Rørdam. Blixen syntes også at være bekymret for modtagelsen hos danskerne og skrev, at hun netop udgav til et angelsaksisk publikum, da hun mente de ville tage bedre imod bogen end det danske.²⁹⁵ Det endte med, at Blixens afslog Gyldendals tilbud og i stedet gik med forlaget C.A. Reitzel, som tidligere havde udgivet søsteren Ellen Dahls bøger og broderen Thomas Dinesens bog. Ligeledes sad Blixens svoger, Knud Dahl, i forlagets bestyrelse.²⁹⁶ Nok engang synes familiens kontakter at have betydning for Blixens karriere. Det kan næppe være uden betydning, at hun vælger at samarbejde med det forlag, som hendes familie tidligere har arbejdet med, og hvor hun har en kontakt i bestyrelsen i form af sin svoger.

Det ville have været nærliggende, hvis Blixens anden bog, *Den afrikanske Farm*, var udkommet på samme forlag, som den foregående. Sådan kunne det også nemt være blevet, hvis ikke Blixen og svogeren, Knud Dahl, var blevet uenige om 2. oplag af fortællingerne. Juhl beskriver, hvordan Blixen var af den opfattelse, at forlaget ikke havde gjort nok for at få bogen omtalt i forskellige magasiner og tidsskrifter. Dahl krævede derimod af Blixen, at hvis et genoptryk skulle finde sted, skulle hun selv mere på banen for at reklamere for bogen. Blixen selv var af den opfattelse at hun havde gjort langt mere reklame for bogen, end forlaget havde.²⁹⁷ Juhl påpeger dog også, at den egentlige årsag til, at Blixen skifter til Gyldendals forlag, ikke skulle findes i denne uenighed om oplag og reklame, men tværtimod i en anden sag. C.A. Reitzels blev i 1937 tilbudt og udviste interesse for at udgive Bror Blixens bog om Afrika, *Nyama*. Blixen og broderen Thomas var enige om, at med Brors tidligere behandling af Blixen in mente ville det være meget uheldigt, hvis de begge udgav en bog om Afrika på samme tidspunkt på samme forlag. Derfor skiftede Blixen til forlaget Gyldendal, som siden har udgivet alle hendes værker.²⁹⁸

Læsere: Modtagelsen

Hermed er analysen kommet til punkt seks i kommunikationskredsløbet. Under punktet her har jeg valgt at se på modtagelsen, da den udkom i 1937. Afsnittet er afgrænset til kun at omhandle den periode for overskuelighedens skyld. Som jeg påpeger i tidligere afsnit, så findes der masser af anden litteratur, der sidenhen har fortolket og analyseret, men nu handler det om den første respons. Under punkt seks har jeg ligeledes valgt at se på hvilken anden litteratur, der fandtes i samtiden. Et

²⁹⁵ Ibid. 134.

²⁹⁶ Ibid.138.

²⁹⁷ Juhl 1984, 43.

²⁹⁸ Ibid. 44.

valg jeg har truffet for bedst muligt at kunne forstå bogens modtagelse. Passede *Den afrikanske Farm* ind i en litterær tendens, eller faldt den helt uden for?

Samtidens litteratur

Som nævnt adskillige gange, udkom *Den afrikanske Farm* i 1937. Dermed falder bogen rent litteraturhistorisk inden for perioden med 1930'ernes litteratur. Litteraturen i perioden "(...) satte det sociale menneske på dagsordenen. 1930'ernes litteratur interesserede sig for de sammenhænge, mennesker indgår i – som samfundsborgere og klassemedlemmer".²⁹⁹ Karakteristisk for 1930'ernes litteratur var kollektivromanen, hvor man i stedet for en enkelt karakter har en hel gruppe som bogens hovedpersoner. Især kendt for at indlede periodens mange kendte kollektivromaner er Hans Kirks *Fiskerne* (1928).³⁰⁰ *Den afrikanske Farm* passer ikke just ind i den socialbevidste og politiske danske litteratur om de små mennesker. Men der fandtes også en anden tendens i perioden; en tendens, hvor Blixen som forfatter passer bedre ind. Litteraturhistoriker Søren Schou kalder dem for "vagabondforfatteren" (...) udlært i livets hårde skole".³⁰¹ Denne type forfatter kunne give danskerne "(...) eksotiske fortællinger, der for en stund kunne få krisens montone hverdag til at fortone sig".³⁰² Schou indrømmer, at Blixens forekommer en anelse "aparte" i sammenlignet med anden litteratur i perioden, men at hun alligevel formåede at fascinere med sin skæbne.³⁰³ Det samme gjaldt en anden slags fortællinger fra eksotiske egne; tiden bød nemlig også på flere bøger fra ekspeditioner til Grønland, særligt populær blev Knud Rasmussens rejseberetning fra 1932 *Den store Slæderejse*.³⁰⁴

Måske vi netop her finder en stor del af forklaringen på, hvorfor *Den afrikanske Farm* er Blixens mest populære bog i Danmark. Bogen er så absolut en eksotisk fortælling, der giver danskerne indblik i en verden og livstil så fjern fra deres egen. For at vende tilbage til Schous kategori af "vagabondforfatteren" (...) udlært i livets hårde skole", så vil det nok være en stærk overdrivelse at sige, at Blixen passer ind her. ³⁰⁵ Det er ikke just den baggrund, hun har med en velhavende familie i ryggen, der ad flere omgange finansierer hende. Men netop historien om baronessen, der flyttede til Afrika, for at drive en kaffefarm med sin mand og i mange år kæmpede for at holde farmen kørende, det er en spændende historie. En historie, som den danske presse ad flere omgange

²⁹⁹ Schou 2006, 185.

³⁰⁰ Ibid. 186.

³⁰¹ Ibid. 239.

³⁰² Ibid. 239.

³⁰³ Ibid. 239.

³⁰⁴ Ibid. 240.

³⁰⁵ Schou 2006, 239.

allerede havde bragt inden, bogen udkom. Så spændende og eksotisk en historie, at den kunne få danskerne til at glemme den økonomiske krise? Højst sandsynligt.

Anmeldelser

Juhl har i sit bidrag til *Blixeniana 1984* medtaget en række anmeldelser af *Den Afrikanske Farm*. Juhl indleder afsnittet med en samlet kommentar vedrørende anmeldelser, og hun påpeger nogle kloge pointer omkring danskernes manglende forståelse af Blixen. Juhls pointer vil vi vende tilbage til. Først har jeg udvalgt et par anmeldelser af Blixens bog.

Kjeld Elfelt står bag en anmeldelse af bogen i *Berlingske Tidende* fra den 6. oktober 1937: ”Isak Dinesens nye Bog”.³⁰⁶ Elfelt er af den opfattelse, at bogen er lige til den lange side; han mener at kapitel fire er overflødig. Ikke desto mindre skriver han også, at man efter at have læst den med glæde påtog sig tjansen med at bestyre en kaffefarm ved Ngong. Han bruger mange flotte ord til at beskrive bogens indhold. Men han slutter også anmeldelsen af med en hård dom: ”Men – det er en klog og erfaren Kvinde, der fører Pennen over Papiret. Og Digter? Ja! Og et Geni? Tom Kristensen lovede, da Syv fantastiske Fortællinger udkom paa Dansk, at han vilde lægge Hovedet paa Blokken, hvis Isak Dinesen ikke var genial. Lad os laane Øksen... og han er et afgørende Hoved kortere i Morgen”.³⁰⁷

Forfatteren Tom Kristensen leverer også selv en anmeldelse af *Den afrikanske Farm* i *Politiken*, den 6. oktober 1937: ”Karen Blixens nye Bog”.³⁰⁸ Kristensen påpeger, at Blixens nye bog indeholder masser af sandheder. Sandheder som kaffedyrkning, løver, heste og hendes engelske venner. ”Men ”Sandhederne” slynger sig i det samme arabiske Mønster som ”Usandhederne” i de Syv fantastiske Fortællinger. De formes om og bliver Symboler, og man kan stirre længe paa dem, saa menneskeligt medfølelse kan de være, saa umenneskeligt grusomme”.³⁰⁹ Kristensen er ikke begejstret for bogens komposition, som han kalder ”mærkelig løsrevet”.³¹⁰ Kristensen fortsætter med at beskrive bogens indhold for til sidst konkludere, at alle disse ”enkeltheder” formår at samles, og at det Blixens ” (...) ejendommelige Sind og den stærke Livsfilosofi (...)” der har den effekt.³¹¹ Kristensen slutter af med at kalde bogen for et betydeligt værk.³¹²

³⁰⁶ Juhl 1984, 133.

³⁰⁷ Elfelt ”Isak Dinesens nye Bog” *Berlingske Tidende* 6/10- 1937 i Juhl 1984, 133.

³⁰⁸ Juhl 1984, 139

³⁰⁹ Kristensen ”Karen Blixens nye Bog” *Politiken* 6/10 1937 i Juhl 1984, 139-140.

³¹⁰ *Ibid.* 140.

³¹¹ *Ibid.* 141.

³¹² *Ibid.* 142.

Hakon Stangerups anmeldelse blev bragt i *Nationaltidende* den 6. oktober 1937: ”Farmen, der sank som Atlantis”.³¹³ ”For Forfatterinden er den afrikanske Farm da ogsaa tydeligt nok et svundet Atlantis, som hun genoplever paa Papiret for sin egen Skyld, men tillige en lille Smule, fordi hun mener, at andre masske kan ”finde nogen historisk Interesse” derved”.³¹⁴

Stangerup erklærer, at bogen er både en etnografi, kulturhistorie, rejsebeskrivelse, kolonihistorie, zoologi og digtning. Han har generelt kun flotte ting at sige om både bogen og Blixen, som han flere gange kalder en ”artist”.³¹⁵ Hans anmeldelse er uddybende; han berører emner som Blixens forrige udgivelse, hendes liv i Afrika, kalder bogen en erindringsbog, gennemgår bogens kapitler og sprog.³¹⁶ Stangerup mener, at Blixen fortjener et bifald for, ”hvis man ikke bliver fængslet af hendes Viden, maa man bestemt blive det af hendes Kunst. Er man uimodtagelig for de fine Iagttagelser af Afrikanernes Liv og Verden, som rummes i Bogen, kan man i hvert Fald ikke modstaa dens bittersøde Erfaring om hvide Menneskers Problemer”.³¹⁷

Det er dog ikke alle anmeldere, der er lige begejstrede. Emil Frederiksen anmelder bogen i *Kristeligt Dagblad* den 24. oktober 1937: ”Afrika i Akvareller”.³¹⁸ Han mener ikke, at hendes fortællinger om Afrika er fortællinger ”(...) men nærmest Kroniker til Magasin og Dagblad – arter sig nærmest som en Slags journalistiske Akvareller”.³¹⁹ Han mener ikke, at det lykkes Blixen ”at give os videre dybe eller indholdsrige Indblik i de afrikanske indfødtes Mentalitet og den Ændring, den undergaar ved Mødet med Mission og Civilisation”.³²⁰ Han forsætter med at kalde Blixen meninger ”banale”, og at der ”snakkes” for meget i bogen i stedet for at fortælle. Derfor mener han, at bogen bliver til en akvarel, ” (...) hvor vi heller vilde have haft et Maleri af Afrikas Væsen”.³²¹

Af ovenstående udvalgte anmeldelser må vi konkludere, at ingen af de udvalgte anmeldere synes at være ovenud begejstrede for bogen. De forholder sig alle kritisk til flere af bogens elementer. Både Elfelt, Kristensen og Frederiksen bider alle mærke i bogens specielle komposition, som ingen af dem synes fungerer optimalt. Ikke desto mindre formår de også at understrege de elementer af bogen, som de rent faktisk kunne lide.

³¹³ Juhl 1984, 133

³¹⁴ Stangerup ”Farmen, der sank som Atlantis” *Nationaltidende* 6/10 1937 i Juhl 1984, 134.

³¹⁵ Ibid. 135.

³¹⁶ Ibid. 134-138.

³¹⁷ Ibid. 137.

³¹⁸ Juhl 1984, 163

³¹⁹ Frederiksen ”Afrika i Akvareller” *Kristeligt Dagblad* 24/10 1937 i Juhl 1984, 164.

³²⁰ Ibid. 165.

³²¹ Ibid. 165.

Om modtagelsen af bogen påpeger Juhl, at læser man de udenlandske og danske anmeldelser af *Den afrikanske Farm* "(...) står det endnu engang klart for én, hvorfor Karen Blixen til tider kunne føle sig mindre accepteret i Danmark. Mens de engelske og amerikanske kritikere er så godt som enstemmigt rosende, er der store og små forbehold i flere af de danske anmeldelser (...)"³²² Noget vi selv lige har set af de udvalgte danske anmeldelser.

Juhl samler kritikken og nævner, at fællesnævner for den er "(...) forfatterens dronningestatus i den afrikanske verden og hendes selvspejling, kunne uelskværdigt sige, at den er udsalg af den danske bornertheds "Du skal ikke tro, du er noget!"³²³ Juhl uddyber og indrømmer, at kritikerne har ret, når de påpeger, at bogen indeholder "(...) ualmindelig mange possessive pronominer (*min farm, min hest, mine hunde, mine folk, mine gæster*), og alt, hvad der fortælles om andre, peger i sidste ende tilbage på forfatteren, selv på en måde, der altid falder ud til hendes fordel"³²⁴

Juhl har i sin undersøgelse også bidt mærke i de forskellige forbehold, de danske anmeldere har fremstillet over for bogen. Hun henviser til, at kritikken meget vel kunne være et udslag af den danske jantelov. Hvorvidt dette er sandt eller ej, må være et fortolkningsspørgsmål.

Flere af dem henviser også til bogen som en erindringsbog, samt gentager og forbinder ordet "sandhed" til forskellige punkter. Dette stemmer meget godt overens med Blixens tidligere udtalelser omkring bogen og ikke mindst til en af bogens peritekster, nemlig bogens motto og indledende citat: "At ride, at skyde med bue og at tale sandhed"³²⁵ Sandfærdig eller ej, så synes jeg dog, at anmeldelserne også viser os, at Blixen havde succes med at skrive sig ind i den ene af tidens litterære tendenser med fortællinger fra eksotiske egne. For selv med deres kritiske punkter synes alle anmelderne at have fået en fornemmelse af Afrika og livet som farmer i Afrika.

Andre reaktioner

En række personer vælger at henvende sig personligt til Blixen for at fortælle, hvad de syntes om hendes bog. Blandt dem var forfatteren Otto Rung, der læste nogle af de første udkast i til bogen i 1935. Rung skriver til Blixen i november 1937 og lykønsker hende med det færdige resultat. Han beretter, at det har været en stor oplevelse for ham at læse bogen, som også har gjort stort indtryk på ham. Han uddyber, at dét, han mest af alt beundrer ved hendes kunst, er "(...) at De formaar at gøre Virkelighedsbilledet – uden at vige fra Øjenvidnets Oprigtighed – til noget næsten "transcendent" –

³²² Juhl 1984, 114.

³²³ Ibid. 116.

³²⁴ Ibid. 116.

³²⁵ Blixen 1937, 7

eller i hvert Fald til Billeder transporteret til en Almenhed af Eviggyldighed, der gør Virkeligheden til noget helt nyt og ukendt”.³²⁶

Den anerkendte engelske forfatter Elspeth Huxley (1907-1997) henvender sig også til Blixen efter udgivelsen. Huxley tilbragte selv en stor del af sin barndom i Kenya på forældrenes kaffefarm og skrev sidenhen adskillige bøger, hvor de fleste kredser omkring Afrika. ³²⁷ Intet tyder på, at Blixen og Huxley har haft kontakt inden dette, men Huxley starter brevet stærkt ud med at ønske Blixen tillykke med ” (...) having produced the best book ever written (at least in one opinion) about Africa, and the only book that conveys the feeling of Kenya – or rather, of the Kenya that used to be & that, as you have described, has been almost swallowed up by history. I think it’s the best book since the Bible! ”.³²⁸

Huxleys brev fortsætter med at rose Blixen for hendes beskrivelser, som minder hende om landet fra hendes barndom. Dette er uden tvivl nogle meget flotte ord. Især fra en anden forfatter, som har kendt landet og menneskerne i samme periode som Blixen. En forfatter, der selv skriver om netop disse emner. Da der i 1980 udkommer en særudgave af *Out of Africa* fra The Folio Society, at det også Huxley, der står bag udgavens forord.³²⁹

Flere personer, der kendte Blixen fra hendes tid i Kenya, henvender sig også til hende personligt. En af disse personer er den tyske general Paul von Lettow-Vorbeck, der skriver, at han har læst og nydt hendes bog. Blixen og von Lettow-Vorbeck gjorde hinandens bekendtskab, da Blixen for første gang begav sig mod Kenya i 1913. Von Lettow-Vorbeck var på vej til Tysk Østafrika, hvor han var øverstbefalende for de tyske tropper under 1. Verdenskrig. Von Lettow-Vorbeck var da også berygtet i Kenya under krigen, han var kendt for sin strategiske dygtighed. ³³⁰ Blixen og von Lettow-Vorbeck holdt ikke kontakten, det satte krigen en stopper for, men i 1939 tager han kontakt til Blixen. I to breve fra henholdsvis maj og juni roser han hendes bog, som for ham også vækker minder om tiden i Afrika. Han vil også gerne påpege, at hun har lavet en lille fejl i bogen, da hun gengiver et vers på tysk, som han skrev til hende bag på billede.³³¹

Set i forhold til kommunikationskredsløbet er det særligt interessant, at Blixen modtager direkte henvendelser fra læsere, især læsere der også selv er forfattere. Det understøtter Darntons pointe

³²⁶ Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-61, bind 1. 1996, 254-255.

³²⁷ Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-61, bind 1. 1996, 261 + Henriksen 1999, 156.

³²⁸ Ibid. 262.

³²⁹ Henriksen 1999, 156.

³³⁰ Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-61, bind 1. 1996, 296.

³³¹ Karen Blixen i Danmark. Breve 1931-61, bind 1. 1996, 297.

om, at der tale om et kredsløb, fordi forfattere ofte selv er læsere. Forfatterens stil vil således selv blive påvirket af, hvad de læser, ligesom kritik fra læsere kan påvirke forfatterens fremtidige arbejde. Som jeg tidligere har vist, så fik Blixen allerede tidligt i arbejdsprocessen feedback fra blandt andet andre forfattere. Darnton påpeger også, at en forfatter ” (...) may respond in his writing to criticisms of his previous work or anticipate reactions that his text will elicit. He addresses implicit readers and hears from explicit reviewers”.³³²

I et interviews i forbindelse med udgivelsen i 1937 fortæller Blixen til *Berlingske Tidende*, at alt i bogen ”er ganske sandt. Jeg har hørt så meget om, at det andet var for fantastisk. Nu kan folk få noget virkelig sandfærdigt”.³³³ Som den sidste del af citatet viser, har Blixen været opmærksom kritik af sit tidligere arbejde og adresserer nu dette både i interviewet, men måske også implicit med udgivelsen af *Den afrikanske Farm*.

Konklusion + diskussion

For kort at opsummere så opstillede jeg følgende problemfelt og arbejdsspørgsmål:

Hvilke bevæggrunde havde Karen Blixen for at skrive *Den afrikanske Farm*? Hvad var omstændighederne omkring udgivelsen? Med en række arbejdsspørgsmål, der drejede sig om, hvad Blixens intentioner med udgivelsen var. Havde hun et specielt budskab med bogen? Hvad med selve arbejdsprocessen, hvordan forløb den? Blixen skrev selv det engelske og danske manuskript til bogen, noget vi ved påvirkede hendes arbejdsproces. Men i hvilket omfang påvirkede det skriveprocessen af *Den afrikanske Farm*? Slutteligt ønskede jeg at undersøge modtagelsen af det færdige produkt, hvad sagde anmelderne til bogen i 1937?

Min analyse viser, at Blixens bevæggrunde og budskab hænger uløseligt sammen. Hun lagde kontinuerligt vægt på, at hun ønskede at fortælle sandheden om at leve i Afrika, om indfødte og hvide. Hun gentog det igen og igen i forskellige interviews. At Blixen insisterede på at udgive bogen under eget navn, fortæller os også noget om hendes budskab. Som tidligere påvist i afsnittet ”Karen Blixen og hendes mange navne” havde hun flere årsager til at udgive sin første bog under et pseudonym. Ja, hun var ganske vist blevet ”afsløret” som Isak Dinesen, men i princippet kunne hun vel havde fundet et andet navn at udgive *Den afrikanske Farm* under, såfremt hun ønskede samme kreative frihed, som hun ønskede med hendes første udgivelse. I stedet var hun meget bestemt

³³² Darnton 1982, 67.

³³³ Black” Isak Dinesen bliver til Karen Blixen” *Berlingske Tidende*, 3/10 1937 i Brundbjerg 2000, 43

omkring at stå ved denne bog. Som jeg har påvist i flere citater, så udtaler hun selv, at hun vidste, hun ville blive afsløret, hvis hun satte et andet navn på. Men hun siger jo også, at det er vigtigt for hende at stå som forfatter på denne bog, fordi bogen er sand. Et budskab holder hun bestandigt fast i.

Omstændighederne for bogen er også ret klare. Blixen nærede i mange år et ønske om at skrive om Afrika. Det lå hende meget på sinde, hun taler meget om det, allerede inden hun begynder at skrive, og vi ser, at hun tager mange tilløb til projektet. Med udgivelsen og succesen af sin første bog, fik hun muligheden for at skrive om Afrika. *Seven Gothic Tales* havde banet vejen, da hun nu var i besiddelse af både forlagskontakter og et publikum i både ind- og udland.

Analysen belyser dog også, at skriverprocessen var ikke nem for hende. Hendes helbred svigtede, og hun var presset, fordi hun ønskede at udkomme samtidigt på flere sprog. Hun lagde yderligere pres på sig selv, ved at ville skrive både den danske og engelsksprogede udgave selv.

Min analyse af Blixens brevkorrespondancer med hendes forlæggere, særligt med Haas, viser, at hun var en meget kritisk redaktør af eget arbejde; dette gør blandt andet, at den engelsksprogede udgave blev forsinket. Udgivelsen blev kun en smule forsinket lidt i England, men altså flere måneder i USA. Sidstnævnte skyldtes dog hovedsagligt kommunikationsproblemerne med Haas. Særligt kontraktforhandlingerne forsinker arbejdet. Om skylden findes hos Blixens advokat, Petri, eller Blixen selv, er nok mest et vurderings spørgsmål. Yderligere er det svært at konkludere noget endeligt, da vi kun har Blixens fremstilling af deres samarbejdet med Petri.

Hermed slutter min undersøgelse af Blixens arbejde og udgivelse med *Den afrikanske Farm*. Mit håb er at jeg hermed har fået belyst en del af Blixens forfatterskab gennem et boghistorisk perspektiv, og med hjælp fra Darntons model har vist, en udgivelsens kredsløb og hvordan alting spiller sammen.

Litteraturliste

Appel, Charlotte (2001) *Læsning og bogmarked i 1600-tallets Danmark*. Bind 1, Museum Tusulanums Forlag

Bjerring-Hansen, Jens og Jelsbak, Torben (2010) Indledning i *Boghistorie. Moderne litteraturteori* 8, Aarhus Universitetsforlag

Bjerring-Hansen (2015) *Jens Ludvig Holberg på bogmarkedet: studier i Peder Paars og den litterære kultur i 1700 og 1800-tallet*, Museum Tusulanums Forlag

Blixen, Karen (2016) *Den afrikanske Farm*, Gyldendal, (moderne retskrivning)

Blixen Karen (1937) *Den afrikanske Farm*, Gyldendal

Blixen, Karen (1996) *Karen Blixen i Danmark: breve 1931-62*, bind 1+ 2, red. Engelbrecht, Tom; Lassen, Frans. Gyldendal

Blixen, Karen (1978) *Breve fra Afrika 1914-31*, bind 1+2, red. Lassen, Frans, Rungstedlundfonden

Blixen, Karen (2013) *Karen Blixen i Afrika. En brevsamling, 1914-31*. Bind 1-4. red. Red. Lassen, Frans, Juhl, Marianne og Asmussen, Marianne W. Gyldendal

Brundbjerg, Else (2000) *Samtaler med Karen Blixen*, Gyldendal

Darnton, Robert (1982) *What is the History of Books?* Daedalus 111 (3): 65-83

Friis, Elisabeth (2013) *Intertekstualitet i Litteratur. Introduktion til teori og analyse*, red. Kjældgaard et al. Forfatterne og Aarhus Universitetsforlag

Gilkær, Hans Torben (2007) *Afrikas historie efter 1890 – med kilder om Kenya*, Systime

Henriksen, Liselotte (1977) *Karen Blixen. En bibliografi*, Gyldendal

Henriksen Liselotte (1999) *Blixikon. Karen Blixen fra A til Å*, Gyldendal

Howsam, Leslie (2014) *The Cambridge Companion to the History of Books*, Cambridge University Press

Juhl, Marianne (1984) *Om "Den afrikanske Farm". Tilblivelsen, udgivelsen og modtagelsen af*

Karen Blixens anden bog. En dokumentation ved Marianne Juhl, Blixeniana, red. Andersen, Hans og Lassen, Frans, Karen Blixen Selskabet

Kennedy, Dane (1987) *Islands of White. Settler Society and Culture in Kenya and Southern Rhodesia, 1890-1939*, Duke University Press

Kishlansky, Mark, Geary, Patrick & O'Brien, Patricia (2010) *Civilization in the West*. Combined Volume. Pearson Education

Kjældgaard, Lasse Horne (2007) *Efterskrift i Den afrikanske Farm*, Gyldendal & Det Danske Sprog – og Litteraturselskab

Kjældgaard, Lasse Horne (2006) *Myter og masker – Karen Blixen/Isak Dinesen i Dansk Litteraturs Historie 1920-1960*, bind 4, red. Mortensen, Klaus P. og Schack, May, Gyldendal

Lassen, Frans (1996) *Karen Blixen i Danmark. En introduktion i Karen Blixen i Danmark: breve 1931-62*, bind 1+ 2, red. Engelbrecht, Tom; Lassen, Frans. Gyldendal

Lonsdale, John (1999) *East Africa i The Oxford History of The British Empire*. Volume IV, The Twentieth Century, red. Louis, Roger et al., Oxford University Press

Mungeam, G.H (1966) *British Rule in Kenya 1895-1912. The establishment of Administration in the East Africa Protectorate*, Clarendon Press, Oxford

Maxom, R.M (1990) *Agriculture*, i *Themes in Kenyan History* red. Ochieng, W.R., Heinemann Kenya Limited, James Currey Limited, Ohio University Press

Nicholls, C.S (2005) *Red Strangers. The White Tribe of Kenya*, Timewell Press Limited

Ochieng', W.R. (1985) *A History of Kenya*, Mckillian Publishers Ltd.

Rostbøll, Grethe F. (2005) *Mod er svaret. Karen Blixens udgivelser i USA og England*, Museum Tusulanums Forlag

Stounbjerg, Per (2013) *Genre i Litteratur. Introduktion til teori og analyse*, red. Kjældgaard et al. Forfatterne og Aarhus Universitetsforlag

Schou, Søren (2006) *Kollektivromanen og dens forfattere samt Vagabonderne i Dansk Litteraturs Historie 1920-1960*, bind 4, red. Mortensen, Klaus P. og Schack, May, Gyldendal

Tosh, John (2010) *The Pursuit of History. Aims, methods and new directions in the study of modern history*, Pearson Education Limited, 5th edition

Artikler:

Stockmann, Camilla ”Vi troede, det var synd for Karen Blixen. I virkeligheden er det nok synd for os”

Boje & Never 2019, ”Gyldendal bidrager til manglende forståelse for forskningens vigtighed”
Berlingske,

Rostbøll & Boje 2019 ”Kendt forfatter anklages af forskere: Han fremstiller vores arbejde som sit eget”, Berlingske

Johansen, 2019, ”Gyldendal-direktør efter ballade: Nogle føler sig fortørnede over, at Tom Buk-Swienty brager igennem sin bog”

Anmeldelser:

Jørgensen 1998 ”Lægeroman” *Weekendavisen* 6/11 1998,

Mohn 1998 ”Intet ny fra Afrika” *Politiken* 3/12 1998,

Hjemmesider:

Blixen.dk "Oversættelser" hentet 3/1-2020, <https://blixen.dk/liv-forfatterskab/karen-blixens-vaerker/oversaettelser/>

Blixen. dk "Bibliografi" hentet 27/2-2020, <https://blixen.dk/liv-forfatterskab/litteratur-om-forfatterskabet/bibliografi/>

Blixen.dk "Karen Blixens liv", hentet 27/2-2020, <https://blixen.dk/liv-forfatterskab/karen-blixens-liv/barn-ungdom/>

Blixen.dk "Kronologi", hentet 2/1-2020, <https://blixen.dk/liv-forfatterskab/karen-blixens-liv/en-kronologi/>

Bog og ide.dk "Karen Blixen i køkkenet", hentet 27/2-2020 <https://www.bog-ide.dk/produkt/4784036/signe-wulff-i-koekkenet-med-karen-blixen>

British Library "The First World War in East Africa", hentet 27/2-2020 <https://www.bl.uk/world-war-one/articles/the-first-world-war-in-east-africa>

Danskeforfatterleksikon.dk "Ellen Dahl" hentet 27/2-2020
<http://danskeforfatterleksikon.dk/1850/DEllenDahl.htm>

Forfatterweb.dk "Karen Blixen", hentet 3/1-2020, <https://forfatterweb.dk/oversigt/zblixen00>

Imdb.com "Out of Africa" hentet 27/2-2020 <https://www.imdb.com/title/tt0089755/> og
https://www.imdb.com/title/tt0089755/awards?ref_=tt_awd,

Sekundær litteratur:

Buk-Swienty, Tom (2019) *Løvinden. Karen Blixen i Afrika*, Gyldendal

Boje, Per og Rostbøll, Benedikte K. (2018) *Karen Blixens afrikanske Farm. En brevsamling, 1913-31. The Karen Coffee Co. Ltd's historie. Bind 1 og 2*. Gyldendal.

Artikler trykt i Brundbjerg:

Bonnesen, Merete ”Rungsted og Afrikas lyksaligheder – En samtale med Isak Dinesen” *Politiken* 10/9 1935 i Brundbjerg 2000, 38

Black, Ejnar ”Isak Dinesen bliver til Karen Blixen” *Berlingske Tidende*, 3/10 1937 i Brundbjerg 2000, 43

Bache, Ulla ”Afrika drager – En samtale med baronesse Karen Blixen-Finecke” *Tidens Kvinder* 29/5 1934 i Brundbjerg 2000, 25

Federspiel, Gunver ”Hos ”Isak Dinesen” alias baronesse Karen Blixen-Finecke” *Hus og Frue* 25/10 1925 i Brundbjerg 2000, 40

Jacobsen, Johs. ”Den hemmelighedsfulde forfatterinde åbner for sin hemmelighed. Samtale med baronesse Karen Christentze Blixen-Finecke” *Politiken* 1/5 1934 i Brundbjerg 2000, 17.

Manicus, Xiane ”Isak Dinesen fortæller om sin amerikanske succesbog” *Berlingske Tidende* 1/5 1934 i Brundbjerg 2000, 13.

Montagu, Elizabeth (britisk forfatter) *Samtale med Elizabeth Montagu* i Brundbjerg 2000, 262-263

Taaning, Tage ”Isak Dinesen vil skrive sandheden om de sorte” *Berlingske Aftenavis* 3/12 1935 Brundbjerg 2000, 42,

Anmeldelser tryk i Blixeniana 1984:

Elfelt, Kjeld ” Isak Dinesens nye Bog” *Berlingske Tidende* 6/10- 1937 i Juhl 1984, 133.

Frederiksen, Emil ” Afrika i Akvareller” *Kristeligt Dagblad* 24/10 1937 i Juhl 1984, 164.

Kristensen, Tom "Karen Blixens nye Bog" Politiken 6/10 1937 i Juhl 1984,

Stangerup, Hakon "Farmen, der sank som Atlantis" *Nationaltidende* 6/10 1937 i Juhl 1984, 134.